

ABONAMENTUL
Pe un an . . . 28.— Cor.
Pe jumătate an 14.—
Pe 3 luni . . . 7.—
Pe o lună . . . 2.40

Pentru România și străinătate:
Pe un an . . . 40.— franci

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACTIA
și **ADMINISTRAȚIA.**
Strada Zrinyi N-rul 1/a.

INSERTIUNILE
se primesc la administrație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fil.
Manuscrisele nu se în-
napoiază.

Orientări nouă.

Arad, 2 Iunie.

Fără a mai vorbi de opinia publică, dar chiar cercuri foarte înalte din România, sunt hotărât și adânc indispuși de atitudinea Austro-Ungariei în decursul tratativelor la cari a dat naștere diferendul româno-bulgar. Impresia — și am văzut că nu este numai cea din țara românească, — e că, în disperare de cauză, după repetatele fiacuri ce a pășit cu politica sa, și de cari greoaia isbândă cu Scutari n'au putut s'o consoleze, Austro-Ungaria s'a gândit ca cel puțin să menajeze după putință susceptibilitățile Bulgariei, după ce de alipirea și... recunoștința României ar fi și astfel neîndoios și neclintit asigurată...

Ei bine, cu prilejul discuțiilor ce s'au urmat în parlamentul român asupra fazelor prin cari au trecut tratativele diferendului româno-bulgar până să ajungă la protocolul dela Petersburg, s'a accentuat tocmai faptul desiluziei ce România a trebuit să îndure de pe urma alipirii sale la Austro-Ungaria. — „De treizeci de ani”, — a spus un deputat de însemnătate politică și personală a dlui M. Săulescu, — „noi am sacrificat chestia națională, am sacrificat totul, pentru prietnia specială a Austro-Ungariei... Care e rezultatul?” — Și amintind că însuși dl Titu Maiorescu a fost unul din precursorii politicii de apropiere a României de puterile Europei centrale, a adăugat: — „Dl primministru Titu Maiorescu asistă astăzi la sfârșirea unui ideal; d-sa este susținătorul politicii germanice, d-sa ne-a adus la politica austro-filă a cărei eclipsă o vedem astăzi...” Iar dl Titu Maiorescu, care a răs-

puns la toate obiecțiunile și observările ce i-s'au făcut, pe aceasta una singură a lăsat-o nerelevată... Nu este oare și acesta un simptom caracteristic?

Mai sînt și altele, — și unele chiar de o importanță covârșitoare, despre cari poate se va vorbi mai târziu, când vor ieși la iveală impresiile ce au lăsat discuțiile asupra diferendului româno-bulgar și atitudinile diferitelor puteri față de România asupra celor ce vor fi chemați a continua în regat opera lui Carol I... — Dar, din fiecare și din toate, ni-se pare că va rezulta, dacă nu o curândă și propriu zisă nouă orientare a României în politica externă, dar de sigur și deocamdată, o hotărâtă și accentuată temperare a acelei porniri de „prietenie specială” a României pentru Austro-Ungaria.

A început să se vadă în România viitorul, și deci linia de purtare a regatului în politica lui din afară, ceva mai amintiri, de când statele balcanice au dat dovezile acestea din urmă de vitalitate, între cari au să conteze, și desigur n'au să schimbe întru nimic fatalitatea viitorului, chiar și certurile trecătoare dintre ele, până la definitiva împărțire a prăzii. Au început Românii, și nu numai unii ca până acuma, ei credem cu tărie a ști că *cei mai mulți*, să se întrebe dacă punctul de sprijin al desfășurării viitorului lor nu stă mai de grabă la miază-zi, decât la miază noapte...

În prevederea celor ce pot să vină, este oare o utopie când se desinează cuiva, de pildă o strânsă și puternică alianță a statelor din sud-estul Europei, la care s'ar alătura, în chip, înțelege oricine cât de firesc, și Italia?... Oare n'ar însemna acesta germenele unor noi

grupări de puteri și interese, cari să aducă la o și mai deplină realizare a tuturor aspirațiilor naționale legitime, îndreptățite?

De câte ori, o Doamne! — de câte ori nu s'a accentuat interesul comun pe care l-ar avea Maghiarii și Românii ca să alcătuiască aci, „în mijlocul mării slave” o strânsă unire de rezistență, sprijinită, bineînțeles, și pe puterea germană... Astăzi, și în mod oarecum brusc, iată că această idee ne apare aproape demodată...

Slavii de sud, — n'aveți decât să-i priviți, — nu vor primi *nici odată* să se înecă în iluzia „mare panslavă”. Ei vor forma state cari să înflorească prin propriile lor puteri, și state foarte geloase de desăvârșita lor nea-târnamare... Și atunci iată că interesele României nu se vor mai împotrivi întru nimic, ca ea să întindă mâinile ei de prietenie și alianță spre miază-zi.

Maghiarii, cari n'au fost în stare, prin secole, și nici chiar acuma în ora a unsprezecea, să înțeleagă care ar fi fost cea mai firească și singura mântuitoare pentru ei linie de purtare politică ce li se impunea, — maghiarii vor rămânea, dacă nu izolați, dar la remorca, foarte puțin impunătoare și glorioasă, a germanismului. Vor fi acolo o condiție, un supliment, — cât timp vor mai putea exista.

Căci nu trebuie să se uite, — sau nu e decât de compăfimit acela care uită, — că nu mai trăim în acele timpuri când și o nație mică, ocupând însă situații oligarhice precumpănitoare, putea să aibă înrâuriri decisive prin faptul că ea aduna oști, ea le conducea, ea avea în mâinile ei averile, mai târ-

Y. H. Fabre.

Amintiri entomologice.

Într'un sat din Provansa trăiește azi un moșneag de aproape 90 de ani, căruia compatrioții săi i-au arătat multă vreme o condamnabilă indiferență. Este Y. H. Fabre, cel mai mare entomologist al tuturor țărilor și vremilor. O viață lungă, el a petrecut-o cercetând obiceiurile insectelor prin ierba livezilor, pe nisipul văilor, în răcoarea pădurilor. Lumina aurorii îl găsea la postul său de observație, de unde nu-l goneau decât umbrele amurgurilor. Câte tragedii, câte aventuri de necrezut nu ne-a relevat Y. H. Fabre din viața micilor insecte! Darwin, care i-a fost prieten și admirator, l'a numit cel mai mare observator al omenirii. Rezultatul cercetărilor lui, gloriosul moșneag ni l'a dat în niște cărți neperitoare. Fabre observă ca un savant, gândește ca un filozof și scrie ca un poet. Pe masa mea de lucru stă deschis unul din volumele cari compun ale lui „*Suvenirs entomologiques*”. L'am cetit cu o încântare de nedescris. Care roman poate fi mai pasionant ca descrierea lumilor feerice sau infernale ale insectelor? Voi traduce pentru cetitorii *Românului* fragmente dispartate din lucrările lui Y. H. Fabre, din cari cu toate că așa de puțin complete, ei își vor putea totuși face o idee despre geniul marelui savant, care trăiește azi, aproape orb, în calmul vieții rustice, pe care n'a părăsit-o în toată existența sa.

Un bandit al ierbei.

Să-l urmărim pe Sfex târîndu-și prada spre cuib. Dacă întâmplarea ne este prielnică, vom

asista poate la o mică scenă, al cărei tablou îl zugrăvesc aci. Pătrunzând în adăpost, sub stâncă, unde își are domiciliul, himenopterul găsește acolo, cocotată pe un fir de iarbă, o mantă religioasă, insecta carnivora care, sub un aer de umilintă, ascunde niște moravuri de canibal. Primejdia pe care o provoacă acest bandit la pândă trebuie să fie cunoscută Sfexului, căci el își lasă prada și dă fuga vitejește la mantă pentru a-i administra câte-va îmbrânceli, a o goni din locul ei sau cel puțin pentru a o înspăimânta. Banditul nu se urnește din loc, ci își închide numai mașina morții, teribilele ferestre ale brațului și antebrațului său. Sfexul se întoarce la prada sa, se înhamă în antenele insectei ucise și trece cu îndrăzneală pe sub firul de iarbă, pe care stă cocotată manta. După direcțiunea capului său, vezi că Sfexul își dă seama că primejdia nu a trecut, căci el își ține dușmanul neclintit sub amenințarea privirii lui. Atâta bravură își capătă la urmă recompensa meritată: prada e înmagazinată fără altă aventură.

Încă un cuvânt asupra mantei religioase, *lou Prego Dieou**) cum îi spune în Provansa. Într'adevăr, aripele ei lungi de un verde deschis ce par niște văluri mari, capul ei îndreptat către cer, brațele ei încrucișate pe piept îi dau un aer de călugărită în extaz. Dar ce bestie feroce este și la câte caranagii nu se dedă ea! Schelele di-

*) „Se roagă lui Dumnezeu”, în limba provansală. Nota Trad.

verselor himenoptere, fără a fi punctele ei de predilecțiune, sunt totuși adesea-ori vizitate de ea. Cocotată pe câte un fir de iarbă în apropierea cuiburilor, ea așteaptă ca întâmplarea să-i aducă în cale vre-un Sfex cu prada sa, pe cari le devorează la olaltă. Răbdarea ei e foarte mare: himenopterul e bănuitor și cunoaște pericolul. Din când în când, totuși, câte un Sfex tânăr îi cade în ghiare. Cu un bătăit subit al aripelor ei pe cari le întinde repede cu o mișcare convulsivă, manta își îngrozește prada. În spaime Sfexul se oprește, ezită un moment. Cât, cu bruscheta unui resort, antebrațul dantelat al mantei se îndoieste deasupra brațului ei tot dantelat, și insecta e prinsă, ca într'un foarfece, în lama indoitului ferestrău. Ai spune măselele unei curse de lup, ce se închide împrejurul trupului acestui animal. Fără a-și descleșta ferocea ei mașină, manta începe să-și ronțăiască prada. Aceste sunt extazurile, patnosturile, meditațiunile mistice ale lui *Prego Dieou*.

Dintre scenele de caranagii pe cari manta religioasă le-a lăsat în amintirea mea s'o relatez pe cea următoare. Faptul a avut loc într'o schelă de Filante apivore. Aceste insecte își nutresc larvele cu albinele domestice, pe cari merg să le înhațe pe flori, în clipa când ele recoltează polenul și mierea. Când Filanta, după ce și-a capturat prada, simte că albina e plină de miere, ea nu uită nici odată, înainte de a o înmagazina, să-i stoarcă abdomenul, fie pe drum, fie acasă, pen-

ziu administrația, „pânea și cuțitul”... De geaba astăzi ar mai răsuna un: „*Morianur pro Rege nostro*”, când el n'ar mai fi susținut decât de săbiile strâmbе ale câtorva *nemeși*... Astăzi se socotește, și trebuie să se socotească, cu mulțimea celor deveniți conștienți, cu *națiunile* a căror putere și însemnatate se afirmă, prin număr și prin calitate.

Viitorul va fi al lor, — ori cât spectre de ale trecutului li s'ar pune în cale. Și numai o politică mergând conștient și cu hotărâre spre un asemenea viitor, va mai putea conta de acuma pe isbândă.

Cuincuenalele preoției.

— De un preot. —

Ministrul de culte a prezentat în sfârșit, proiectul despre regularea prin cuincuenale a salariului preoției confesiunilor recunoscute de lege. Abia conține doisprezece paragrafi acest proiect de lege, dar nici nu erau de lipsă mai mulți, când toți aceștia sunt îndreptați, ca niște săgeți veninoase, împotriva preoției națiunilor nemaghiare, și în rîndul cel dintâi, împotriva preoției române.

Articolii de lege XIV din 1898 și XIII din 1909 făcăr preoției noastre marea și revoltătoare nedreptate de-a o împărți în două categorii, preoți cu drept de întregire congruă până la 1600 cor. și până la 800 cor. S'a luat atunci în vedere calificăția ce-o are preotul, disconsiderându-se aceeași misiune și aceleași servicii ce le aduc cu toții poporului ce-l păstorește, și deci, țării întregi. Legea congruei s'a făcut pe baza calificăției, ceea ce nu s'a luat în considerare la regularea salariului nici unei alte clase de slujbași din țară. Dar, și atunci, articolii citați vizau de-adreptul preoției române. Preoția catolică, reformată, calvină — preoția „națiunii alcătuitoare de stat” și a Sașilor vecinic purtați pe brațe de guvernanți, a-vea în întregime calificăție superioară. Cu calificăție inferioară era singur o parte însemnată a preoției românești, preoția cu „tendințe centrifugale”, a poporului „nepatriot” dela fire. De fapt nu calificăția, ci naționalitatea a fost fundamentul pe care s'a construit legea întregi-

rei congruale, ceea ce de altfel e busola după care se făuresc toate legile din „țara prin excelență constituțională”, de oameni cari fac parte, prin botez ori circumcisiune, din „națiunea eminentă juridică”.

Tot naționalitatea a servit de busolă foarte simțitoare și proiectului despre cuincuenale, prezentat camerei de ministrul cultelor, dar în măsură cu mult mai mare ca la alcătuirea proiectului de întregire congruă. Se vede că în restimp de patru ani, din 1909, ochiul șovinismului unguresc s'a agerit în mod uimitor, și abia acum a văzut limpede adevărul. Alcătuirii actualului proiect de lege își vor fi zis: trebuie să dregem ce-am stricat în 1898 și 1909 și preoților necalificați deplin, adică celor mai mulți popi valahi să nu le mai dăm nici un ajutor. De fapt proiectul de lege despre cuincuenale exclude dela început pe toți preoții cari n'au o calificăție superioară, iar aceștia fac parte aproape exclusiv din șirurile preoției noastre.

Pe de-o parte detentorii puterii de stat fac tot posibilul ca prin favorurile acordate claselor nobilitare și marilor fabricanți făcând să scadă în măsură mare importul din țările vecine — să scumpească traiul zilnic, să îngreuneze existența locuitorilor țării, pe de altă parte, simțindu-se poate vinovați de asta, din cinci în cinci ani sunt siliți să mărească leile funcționarilor. Ori ce se poate trece cu vederea într'un minister din Budapesta, dar salvarea intereselor „națiunii”, dar „ideea de stat”, și cel mai din urmă slujbaș o ține scrisă pe unghia degetului celui mare, ca, ori de câte ori ia condeul în mână să nu poată fi dată uitării.

Astfel înzadar au așteptat mulți din preoții noștri, în condițiile de traiu nespuse de grele cari bântuie tot mai mult în țara noastră, îmbunătățirea sortii lor prin proiectul despre cuincuenale. Și d. Zichy și Jankovich s'au dovedit a avea gravate pe unghiile degetelor celor mari „interesele națiunii alcătuitoare de stat”.

Da, această națiune, și acei ce prin lingușiri au ajuns să se identifice cu ea, va beneficia de cuincuenale.

Dar o bună parte din cei mai puternici stâlpi ai țării, o bună parte din preoția noastră, nu va avea nici un folos de cuincuenale. Ar fi absurd să se mai creadă că motivul ar fi calificăția, motivul e naționalitatea pe care acești reprezentanți ai poporului nostru nu vor s'o părăsească.

Că acesta e adevăratul motiv al acestui neomenos și brutal „In laturi!”, se vede din ceilalți paragrafi ai proiectului. Popa valah nu trebuie

ajutat din banii statului, în vistieria căruia aproape patru milioane de români își varsă prețul sudorilor, nu numai dacă e lipsit de calificăție superioară, ci chiar și dacă o are pe aceasta în măsura descendenților lui Tuhutum. În legea de congruă s'a făcut o mare gresală acordându-se acestor „calificați” aceeași retribuție ca adevăraților patrioți.

Intr'adevăr paragraful al 5-lea al proiectului zice din cuvânt în cuvânt așa:

„Cuincuenalul stabilit în legea prezentă *socotit împreună cu suma hotărâtă pentru întregirea veniturilor preoției* prin art. de lege XIV din 1898 și XIII din 1909, *nu poate fi mai mare decât suma întreită a venitului curat fasonat de preoți* la timpul său, conform articolelor de lege înșirați mai sus”.

Acum, se știe de toată lumea că, cele mai sărace parohii în Ardeal, Bihor, Maramurăs, Sălaj și Bănat, sunt parohiile românești, cu foarte puține excepții. Fiind sărace, se înțelege de sine, că venitul fasonat de preoți cade, în majoritate covârșitoare, sub 500 cor. Și, în foarte multe din parohiile cari aduc un venit curat sub 500 cor. sunt tocmai preoți cu calificăție superioară. Ei, punând cazul că au un venit fasonat de 500 cor., au primit până acum întregire congruă de 1100 cor., având dreptul la întregire la 1600 cor. Acum, după proiectul cuincuenalelor, acești preoți nu vor ajunge în vecii vecilor să aibă salariul întregit prin cuincuenale la 3000 cor., stabilit în paragraful al doilea al proiectului. Ei din cuincuenale nu vor putea căpăta decât pe cel dintâi, sau mai bine patru sute de coroane, chiar dacă ar slui în aceeași parohie patruzeci de ani, deși în paragraful al 4-lea cuincuenalul al cincilea se dă după 25 de ani de serviciu.

Asta se va face pe baza paragrafului 5, după care suma cuincuenalului cu întregirea congruă de până acuma, nu va putea fi mai mare decât de 3 ori venitul fasonat. Triplul venitului fasonat în cazul nostru e 1500 cor. Dar preotul care a păstrat într'o parohie cu venit de 500 cor., fiind deplin calificat, a primit până acum întregire congruă de 1100, deci până la 1500 cor. Cât face venitul triplu mai trebuiesc patru sute de coroane, sau:

500 cor. venit + 1100 congruă = legea de congruă;

1100 cor. congruă + 400 cor. cuincuenal = 3 × 500 = proiectul de cuincuenale.

Astfel un preot care servește într'o parohie în care venitul fasonat e 500 coroane,

linge de pe limba nefericitei prizoniere care, în tru a scoate din el delicioasa miere pe care o agonie, o scoate întreagă din gură. Această profanare a unui muribund, căruia ucigașul său îi strivește pânțele ca să-l golească și să-i bea conținutul, este ceva hidos. În clipele unui așa dejun, am văzut himenopterul și prada lui, înhățate de manta religioasă. Banditul era jefuit de un alt bandit. Detaliu îngrozitor: în vreme ce manta îl ținea strâpuns de dinții dublului ei ferestrău, himenopterul urma să lingă miera albinei lui, neputând să renunțe la delicioasa hrană nici în chinurile agoniei, căci în aceeași vreme manta religioasă îi ronțăia propriul său pânțele. Dar să ne grăbim a arunca un vâl asupra acestor orori.

Un savant ucigaș.

Prevăzut cu mai mulți greeri vii, mă urc pe observatorul meu, mă stabilesc pe platou, în centrul satului de Sfexi, și aștept.

Sosește un Sfex tărănd după sine prada, un greer ucis. În ce vreme ce Sfexul își părăsește prada, ea să arunce o privire în vizuina sa înainte de a-l înmagazina, eu înlocuiesc greerile mort cu unul viu. Vânătorul se întoarce, privește și se apropie de pradă. Atențiunea mea este extremă. Pentru nimic în lume nu m'as ceda locul la dramaticul spectacol pe care îl voi contempla. Greerele speriat, fuge săltând; Sfexul gonește după el, îl ajunge, năvălește asupra lui. În mijlocul colbului văd atunci o învălmășală confuză nrdе, când învingătorul, când cel învins se deșlușe în luptă. Succesul, un moment flotant, încoronază în sfârșit eforturile agresorului. Cu toate viguroasele îmbrânceli, cu tot

cleștele mandrilelor sale, greerele este trinit la pământ și întins pe spate.

Dispozițiunile ucigașului sunt în curând luate. El se pune pânțele peste pânțele deasupra adversarului său, dar în sens contrariu, prinde cu mandrilele lui firele care termină abdomenul greerului, și stăpânește cu labele de dinainte eforturile convulsive ale groaselor labe posterioare ale acestuia. În același timp, labele lui intermediare string coastele svăcninde ale învinsului, iar labele posterioare ale Sfexului apăsând, ca două pârghii, fața învinsului, desface și lărgesc articulațiunile gâtului său. Sfexul își îndoaie atunci abdomenul în sens vertical, ca să nu prezinte mandrilelor greerului decât o suprafață convexă, imposibil de înhățat; și vedem nu fără emoțiune, stiletul său veninos înfundându-se odată în gâtul victimei, apoi a doua oară în articulațiunile celor două segmente anterioare ale toracelui, apoi din nou, către pânțele. În mai puțină vreme decât l'am povestit, asasinatul este comis, iar Sfexul, după ce și-a reparat dezordinile toaletei lui, se pregătește să târască în culcușul său victima, ale cărei membre, sunt încă însufletite de tresările agoniei.

Am spus că acul Sfexului s'a înfipt de trei ori în corpul pacientului; mai întâi sub gât, apoi mai jos de protorax, și a treia oară în Rocul unde începe abdomenul. În această întreită lovitură de pumnal se arată în toată magnificența lor, infabilitatea, știința infuză a instinctului. Să ne amintim de principalele consecințe unde ne-au condus precedentele studii asupra cereștarilor. Victimele himenopterelor ale căror larve

trăiesc din pradă, nu sunt niște adevărate cadavre, cu toată nemișcarea lor aproape completă. La ele este numai o simplă paralizie totală sau parțială a mișcărilor, o anihilare mai mult sau mai puțin desăvârșită a vieții animale; dar viața vegetativă, viața organelor de nutrițiune se menține încă mult timp, și fereste de descompunere prada pe care larva nu o va devora decât mai târziu. Pentru a produce această paralizie, himenopterele cari vânează întrebuințează tocmai procedurile pe cari știința înaintată din zilele noastre ar putea-o sugera fiziologiștilor experimentari, adică leziunea prin mijlocul unui ac veninos, al centrelor nervoase cari însufletește organele locomotoare. Se știe, afară de aceasta, că diversele centre sau ganglioane ale lanțului nervos al animalelor articulate sunt, într'o anumită limită, independente unele de altele în acțiunea lor; în așa fel că leziunea uneia din ele nu atrage, cel puțin în mod imediat, decât paralizia segmentului corăspunzător. Aceasta cu atât mai mult, cu cât diversele ganglioane sunt mai separate, mai îndepărtate unele de altele. Dacă ele sunt, dimpotrivă, legate la oaltă, leziunea acestui centru comun aduce paralizia tuturor segmentelor unde se distribuiesc ramificațiunile lui....

Dar ia să deschidem un greer ucis de un Sfex. Ce vom găsi noi că însufletește cele trei părchi de labe? Găsim, cea ce sfexul cunoștea destul de bine înainte de anatomisti: trei centre nervoase foarte îndepărtate unele de altele. De aci, logica sublimă a loviturilor de stilet repetate în trei rânduri și în trei părți doesebite. Știința orgolioasă, umilește-te!

deci o parohie dacă nu rea dar mijlocie — nu va putea căpăta dela stat mai mult decât congrua de acum și încă 400 cor. Toate celelalte cuincuenale pentru el vor rămânea pe hârtie. Dotația lui va fi pe viitor: 1100 cor. congruă, 400 cor. cuincuenal și 500 cor. din parohie, total deci, 2000 cor., și nu 3000 cor. despre cari vorbește proiectul în paragraf 2. La aceasta dotațiune va rămâne și când va avea nu 25 ci 40 de ani de serviciu.

Dar câte parohii avem cu venit fasonat de 500 cor.? Cele mai multe variază între 350—450 cor., și astfel congrua cu cuincuenalul la o altă nu va da pe viitor decât de trei ori 350 ori 450.

Cercetând șematismele bisericelor românești ne convingem îndată că după măsura a-aceasta multe parohii capătă până acum numai prin congrua mai mult decât cât pune în vedere paragraful 5 al proiectului de cuincuenale.

Preotul cu calificatie superioară dintr'o parohie cu venit fasonat de 300 cor. de pildă primește ca întregire congruala 1300 cor., după noul proiect cu cuincuenale cu tot ar trebui să primească numai 900 cor.

Vom vedea că nici zece din toată preoțimea noastră nu vor beneficia de toate cele 5 cuincuenale, în sumă totală de 1400 cor., ci vor rămânea la unul ori la două cel mult, pentru că ar trebui să avem tot parohii cu venite de 700 cor. ca să avem dreptul la cinci cuincuenale.

Cu cât deci un preot cu calificatie superioară va funcționa într'o parohie cu venit fasonat mai mic, deci mai săracă, cu atâta va fi mai puțin și îndreptățirea lui la cuincuenale. Și invers.

Proiectul este deci nu numai absurd de nedrept, ci de-a dreptul ridicol. Este însă bun pentru a răsplăti preoțimea valahă, cea cu tendințe centrifugale, căci într'adevăr numai pentru ea s'a făcut.

Preoțimea catolică și protestantă, păstorind în parohii grase cu venite fasonate de cel puțin 1000 cor. va căpăta pe lângă 600 cor. congruă și 1400 cor. cuincuenale, va ajunge la 3000 cor. Preoțimea română păstorind în sate sărace, cu venite sub 500 cor., se va ridica cel mult până la 2000 cor.

Astfel se va împlini în țara noastră încă odată zisa scripturii: „Celui ce are; se va mai da, iar celui ce n'are și ce i se pare având i se va lua dela el.”

Așadar nu calificația, ci naționalitatea a fost busola după care s'a pregătit acest proiect de lege.

După acestea nu mai plătește nimic paragraful 10 al proiectului, după care ministrul cultelor poate să dea ajutor și celor cu calificatie necompletă „de cumva vor fi împrejurări cari merită să fie luate în considerare.”

Nu ne dorim aceste „împrejurări” pentru că știm ce înseamnă. Era cu neputință ca să se zemislească acest proiect fără să cuprindă și un mijloc de corupție, de demoralizare. Căci „împrejurările vrednice de considerat” vor exista numai pentru lingusitori și pentru trădătorii cauzei naționale românești.

E datorita preoțimei însăși, a arhierilor, a deputaților noștri să se pună în drumul acestui nou făt monstruos al „idei de stat.”

Ziar mangrist în Orade?

Ni se comunică din Budapesta, că în scurtă vreme, poate deja chiar în luna viitoare va începe să apară în Orade un mare ziar românesc sub conducerea trădătorului Mangra. Se zice, că stălpul acestui ziar vor fi referenții camilafcei: A. Olteanu și fostul secretar ministerial, spiritistul ori teosoful Silviu Suciu.

Știrea aceasta, fără indoială, desvălește dorul trădătorului infam. Se poate chiar să fi stors în scopul acesta bani de undeva. Nefericitul călugăr pierde școală după școală în Bihor, bisericile-i sunt în ruină, poporul îngropat în mizerie și alcoolism. De aproape 4

ani de zile, de când și-a săvârșit mârșava trădare, n'a putut să obțină dela stăpânii săi nici cea mai mică concesie, care cât de slab, măcar înaintea păcătoșilor cari și-au pierdut conștiința națională, ar putea să justifice mișelia tradării. Acum ar dori să și-o justifice cu ziarul.

Toate acestea le credem.

Informatorul nostru ne mai spune însă, că la acest ziar și-au angajat colaborarea și d. avocat Dr. Emil Babeș din Budapesta și tânărul publicist Lucian Bolcaș.

Știm că d. E. Babeș este un fervent propagator al ideii de împăciuire între Unguri și Români, dar l-am socotit până acum om cinstit. Este imposibil ca d-sa să facă tovărășie cu un Vasile Mangra. Credem apoi că d. Lucian Bolcaș ar socoti ca o insultă din partea noastră presupunerea, că dânsul ar putea să se angajeze colaborator la ziarul lui Mangra-Tisza.

S'o vedem dar și asta și mai ales — să vedem pe domni abonată!

Conflictul de limbă la judecătorii din Bucovina. Ne este bine cunoscut cazul avocatului român din Bucovina, Dr. Octavian Scalat căruia tribunalul din Cernăuți i-a negat dreptul, — asigurat dealcum în legile fundamentale de stat austriace, — să facă uz de limba română în împlinirea chemării sale de avocat. Apelul dat împotriva acestei proceduri, a fost refuzat de tribunalul de apel din Leov, care a confirmat concludul tribunalului din Cernăuți.

Președintele tribunalului din Cernăuți Dr. Pieta a adus la cunoștință această hotărâre a tribunalului de apel din Leov tuturor judecătorilor din Bucovina. Sugrumarea aceasta a dreptului de folosire liberă a limbilor naționalităților la judecătorii din Bucovina a revoltat în gradul cel mai mare și pe Români și pe Ruteni. În ședința de Vineri a camerei austriace, deputații români bucovineni, dnii Isopescul, Sârbu, Al. baron Hurmuzachi și Gheorghe Grigorovici au înaintat o interpelație urgentă adresată ministrului de justiție, la care interpelație s'a asociat și deputații Ruteni, și prin care se cere ca ministrul de justiție să ordone prin o instrucțiune specială aplicarea paragrafului 14 al legii fundamentale de stat, care asigură pentru Bucovina dreptul naționalităților de a face uz de limba lor națională în fața judecătorilor. Se speră că ministrul austriac de justiție va împlini pretențiunea justă a Românilor și Rutenilor din Bucovina. Interpelația a fost iscălită de 300 de deputați ai camerei.

Audiența lui Lukács. Ni se anunță din Viena: Ieri, Duminecă la amiază, primul ministru Lukács a fost în audiență aproape o oră, la M. Sa împăratul. Oficial până acum se anunță despre aceasta audiență, că primul ministru ungar a raportat M. Sale numai despre agendele curente și politice. Reintors dela audiență în palatul ungar din Viena, Lukács a refuzat a-i orienta cât de puțin pe ziariștii vienezi și budapestani asupra rezultatului și decursului audienței. Se vorbește că Lukács cu prilejul audienței de ieri a trebuit să-i raporteze M. Sale amănunțit în procesul cu Désy. În cercurile politice se vorbește, că zilele primului ministru sunt numărate și căderea lui e așazicănd un fapt împlinit.

Ieri seară primul ministru Lukács a plecat îndărăt la Budapesta.

După cum ni se anunță din Budapesta, în partidul muncii se crede că domnia lui Lukács nu vai mai ține mai mult de o lună.

Completarea legii electorale.

Arad, 2 Iunie.

Ministrul cultelor a prezentat camerei un proiect de lege din trei paragrafi pentru completarea paragrafului 7 al articolului de lege XLVI din 1908, despre gratuitatea învățământului elementar dela școlile populare. În paragraful întâi al acestui proiect se pune în practică un postulat al Art. de lege XXVIII din 1876, după care ministrul instrucției publice trimite un delegat ministerial la examenul final al clasei a VI-a a școlilor elementare populare.

Spre acest scop examenul cu clasa a VI-a se va face separat de examenul celorlalte cinci despărțăminte, la sfârșitul anului școlar, în April, Mai și Iunie. (Tot paragraful 1.)

Absolutorul asupra clasei a șasea elementare îl va putea primi numai elevul care a susținut cu succes examenul din clasa a VI-a, în fața comisariatului ministerial (§ 2.)

Misiunea comisariatului ministerial, opera lui de activitate, modalitatea de purcedere, raportul lui față de alte autorități școlare, — toate acestea le statoroeste ministrul cultelor prin ordinațiune ministerială (§ 3.)

Proiectul acesta de lege pentru un străin neorientat în tainele legislației țării noastre ar trebui să-i pară corect. După ce statul a urcat mereu plățile învățătorimei nu e decât firesc să se convingă ce cunoștințe își poate câștiga un elev al școlilor populare elementare, urmând cursul de șase ani, să vadă ce râvnă au pentru școală învățătorii mai bine salariați. Un străin ar crede că acest proiect de lege s'a alcătuit în cabinetul ministrului de culte și nu în al celui de interne, că e merit să devină o lege care să sprijinească propășirea culturală, și nici decât o lege care în rândul cel dintâi să despoae pe o mare parte a locuitorilor țării de drepturile politice.

Dar nu de temeinicia instrucției populare l-a durut capul pe ministrul care a alcătuit acest proiect de lege. Din 1876 există paragraful 3 al Art. de lege XXVIII, și nici odată n'a fost pus în practică.

Motorul de căpetenie al acestui proiect este completarea legii celei noi electorale, zisă: sufragiu universal. E de admirat cum se știu completa deosebitele ministerii din Budapesta, prin proiectele ce le prezintă de câțiva zeci de ani în camera Ungariei.

Intr'adevăr noua lege electorală dă drept de vot tuturor acelor cari pot prezinta absolutor de pe clasa a VI-a elementară, terminată cu succes. Darea directă ce li se cere acestora e minimală, 1—2 cor. Puteam nădăjdui că vom avea tot mai mulți alegători de categoria aceasta, după ce școlile populare sunt, din an în an, tot mai bine cercetate, și după ce darea directă de stat, ce li se cere, e minimală. De bună seamă va fi văzut și dl Lukács lacuna aceasta a legii sale și va fi dat ordin dlui lankovich să prezinte proiectul de față. Pe o clipă li s'a părut făuritorilor legii electorale că au pus toate piedecile posibile în calea validității drepturilor politice ale nemaghiarilor. Dar, stând mereu de pază în turnul de veghe, din care păzesc traducerea în realitate a „idei de stat” au zărit lacuna, și, până a nu prezenta noua împărțire a cercurilor electorale, ne-am trezit cu examen separat „închis”, în limba lui Tuhutum, pentru clasa VI sub controlul comisariatului ministerial.

Ceeace n'au pus în practică de 37 de ani — deși aveau tot interesul să se convingă despre mersul instrucției în școlile populare, — pun acum când ne bate la use noua lege electorală.

Că nu motive de cultură, de educație, că nu motive cari au dreptul să pună în lucrare condeiul dlui ministru al cultelor, au produs acest proiect ci motive de ordin politic, se vede clar din faptul că deși legea lui Apponyi viează din 1907, că deși de șase ani ni se cere să știm ungurește încă în clasa a IV-a a școlilor elementare, până acum n'am avut examen separat cu clasa a VI-a sub controlul ministrului de culte.

Ori că răspândirea limbii ungurești nu e de așa mare importanță pentru ei ca reducerea numărului alegătorilor nemaghiari, ori mai ales faptul că înșiși se vor fi convins că postulatul legii lui Apponyi e o utopie, i-a îndemnat pe căr-

muitorii noștri să tragă din legea lui Apponyi folosul imediat pe care îl pot trage, nu pentru maghiarizare deocamdată, ci pentru legea cea nouă electorală.

Căci ce însemnează a ținea examen separat cu clasa a VI-a elementară sub ochii de Argus ai comisariatului ministerial? Însemnează a denega absolutul pentru cei mai mulți elevi ai noștri, dacă nu pentru toți, și astfel a scădea în mod foarte simțitor numărul alegătorilor noștri. Pentru elevii noștri din clasa a VI-a elementară n'ar fi destoinici, n'ar avea cunoștințele de lipsă? În cazul cel mai bun nu pentru asta, ci din motivul simplu că dl. comisar, în urma instrucțiilor ce le va căpăta direct de la ministru, va afla de bine să nu-i afle vrednici de absolut.

Dar cazul cel mai bun e cel mai rar.

Se poate că în multe școli, sub regimul odioasei legi apponyiane, când vor ajunge elevii în clasa a VI-a să fie complet prostiți, și astfel să nu mai poată da răspunsuri satisfăcătoare, și domnul comisar să le denege atestatul de absolvire, pe baza cărui pot fi alegători. Poate că în ministerul de instrucție se și cunoaște acest rezultat al legii noi școlare, și indemnati de prostirea elevilor noștri prin instrucția străină, ne vor trimite comisarii pe cap. Acesta ar fi cel dintâi rezultat pozitiv al legii lui Apponyi.

Dar se prea poate că trimișii ministeriali vor încăleca legea lui Apponyi chiar cu ocazia examenului clasei a VI-a și vor pretinde rezultate pe baza acestei legi. Vor pretinde conversare ungurească, vor pretinde cunoștința limbii ungurești, cu atât mai vădit că aceasta trebuie să fie rezultatul alor patru ani de școală, nu alor șase.

Și atunci care elev din școlile noastre populare va căpăta absolutul clasei a VI-a, mai ales dacă dl. comisar va mai avea și „instrucții speciale” de la ministru?

În legea cea nouă electorală dreptul de vot nu s'a legat de scris-cetitul în ungurește. Iată însă că gălușca ce nu ne-au dat-o atunci, și-au rezervat să ne-o dea spre înghițire în timpul cel mai scurt.

Pentru că, de fapt, examenul separat, sub controlul ministrului, va fi un examen al limbii ungurești, și după cunoștința ori necunoștința acesteia i se va elibera ori nu elevului absolutul, pe baza cărui poate fi alegător cu un cens minimal.

Din experiența amară cunoaștem deja ce va să zică controlul învățământului primar din partea statului. Inspectorii regești de școli ori în ce sală de învățământ vor intra nu-s preocupați decât de sporul în limba maghiară. Sunt controlorii ideii de stat, nu ai învățământului. La ce să ne așteptăm când vom avea de — atace cu comisarii ministeriali?

„Închidem ochii și vedem alungându-se vertiginoase valurile din cunoscutul „furror hunicus”. Precipitarea lor nu ne mai înspăimântă. Noi am trăit, ca popor deosebit, pe aceste plajuri două mii de ani, fără școală, fără instrucție, fără drepturi politice. Cred ei că în câteva zeci ori sute de ani ne-or da gata? Dar alvia prin care curge viața poporului român e cu mult mai adâncă decât ca să o poată tulbura valurile ce ei le produc la suprafață. Ar trebui să știe că în noi este înmagazinată atâta putere de viață încât am putea trăi alte mii de ani chiar și în vechile condiții.

Nu vom rămâne însă vecinic cei neîndreptățiți pentru că nu ne va lăsa înșas puterea noastră de viață, cu toate dorurile ei neimplinite.

Discuția protocolului dela Petersburg în Camera română.

București, 18 Mai v.

Sedința I.

Joi s'a început la Camera în sedință secretă discuțiunea protocolului dela Petersburg. Cel dintâi care a luat cuvântul a fost primul ministru d. Titu Maiorescu. D-sa ceteste conținutul protocolului și declară că deoarece desbaterile au fost destul de lungi, nu va vorbi, însă va răspunde criticilor ce se vor aduce de către oratorii înscriși.

Discursul dlui M. Săulescu.

Sunt îndurerat — spune d. Săulescu — fiindcă rezultatul mediațiunei, la care am ajuns, e departe de a satisface interesele țării.

Ne-am bizuit în atingerea rezultatului pe sprijinul Austro-Ungariei și această Austro-Ungarie nu ni l-a dat. Sunt nemulțămît cu acest rezultat fiindcă de unde se aștepta ca el să fie rezultatul izbânzilor românești aduse de primul ministru, el a înfățișat pe primul-ministru mai mult ca un depozitar al secretelor marilor cancelarii.

Mă mai nemulțamește rezultatul când îl compar și cu visurile pe care împreună cu ministrul de interne d. Take Ionescu le plămădeam în tinerețe în țară, după visurile plămădite la Paris.

În definitiv, spune d. Săulescu protocolul ne aduce un rezultat ce îndurerează, rezultat pe care d. prim ministru vrea să-l acopere cu florile retorice sale.

D. Săulescu își termină discursul făcând propunerea personală ca să procedăm cu Siliștra, cum a procedat Austro-Ungaria cu Adakaleh, anexându-o. Să trimitem la Siliștra un regiment care s'o ocupe și să numim un subprefect care să facă administrație.

Discursul dlui D. Comșa.

D. D. Comșa spune că e nemulțămît că întreita înțelegere a fost contra noastră și pentru balcanici și mai e nemulțămît și de faptul că Tripla Alianță nu ne-a susținut îndestul. Fiind vorba de Austro-Ungaria, lucrul e de sine înțeles că trebuit să fie așa fiindcă Austro-Ungaria face politică ungurească și aceasta politică ungurească nu poate fi decât contra Românilor.

Oratorul face o emoționantă descriere a situației românilor de sub dominațiunea ungară criticând atitudinea aliatei noastre.

Pe această directivă a Ungariei, continuă d. Comșa, vom vedea că Austro-Ungaria se apropie din ce în ce mai mult de Bulgaria.

Deși trebuie să ținem seamă de toate aceste cauze externe cari ne-au îngreuiat situația, d. Comșa spune că rezultatul protocolului e bun, deoarece el reprezintă un mare succes pentru țară, și parlamentul trebuie să-l voteze.

Discursul dlui I. Miclescu.

Ce ni s'a dat prin protocol e un punct nu este o linie, — spune d. I. Miclescu, — iar până la mare noi rămânem descoperiți. Dela Siliștra la mare, noi suntem fără apărare.

Intențiile Bulgarilor sunt luminoase: ei urmăresc să ne atace Dobrogea. Pentru a lămuri afirmațiile sale d-sa ceteste două pasaje din cartea colonelului bulgar Catargieff, din care reese că Bulgarii știu că noi n'avem granițe în spre dânsii, iar ei nu așteaptă decât ceasul năvalei în Dobrogea românească.

În continuare, d-sa spune că nădăjdueste că vom învăța să ne scuturăm robia și ca o protestare împotriva conducerii de până azi pune ca simbol votul său contra rezultatului politice guvernului.

Replica dlui prim-ministru T. Maiorescu.

D. T. Maiorescu ia cuvântul, răspunzând la apelul dlui Miclescu, că credința sa adâncă e aceea pe care a exprimat-o susținând protocolul. Primul ministru întreabă pe d. Miclescu dacă precum îi sunt amintirile se mai socoate încă republican.

D. Miclescu: Da, sunt republican!

D. Maiorescu: — Găsesc că rău e că a spus d. Miclescu ceace a spus acuma în cameră.

D. Maiorescu spune că și amintește de vârsta de 17 ani, când a scris broșura Drepturile Românilor sub impresia părintelui său Ioan Maiorescu, își amintește cum generația dela 1848, Goleștii, Kogălniceanu, Costache Negri, Alexandri, toți erau pentru un domn străin în țară; amintește, cum după Cantemir, ne-a stăpânit robia fanariotă datorită tocmăi certurilor noastre pentru domnie. Domnia străină ne-a scăpat de toate relele de care suferea țara aceasta. Reamintește cum Cuza-Vodă al cărui devotat sincer i-a fost, a cerut mereu în ultimii ani ai domniei lui un domnitor străin, deoarece vedea el bine că altfel nu se vor putea liniști apetiturile de domnie.

Primul ministru reamintește cum Vodă Carol a intrat domnia străină ca un continuator al opere naționale concepută de Vodă Cuza și făurită de strălucita generație dela 1848.

D. Maiorescu evocă figura marelui C. A. Rosetti, despre care spune că a fost un mare republican, cu mare însemnătate, nu ca d. Miclescu. Și C. A. Rosetti, acest republican, a socotit ca o isbândă a neamului introducerea domniei străine.

D. Maiorescu aduce elogii M. S. regelui, întemeietorul dinastiei străine care a continuat opera națională făcută de generația dela 1848.

Cuvântarea dlui prim-ministru care a emoționat adânc pe cei de față a fost acoperită cu aplauze furtunoase făcându-se ovații dlui Maiorescu.

Sedința II.

Azi, Sâmbătă, a avut loc a doua sedință secretă a camerei. Această sedință secretă a camerei a fost în întregime ocupată de cuvântările dlor N. Iorga și I. Grădișteanu.

Discursul dlui N. Iorga.

Eu fac parte dintre acei cari nu vor vota motiunea privitoare la protocol. Și rog ca aceasta să nu aducă supărare nimănui, în special guvernului, pentru că socotesc, că politica noastră din ultimul timp, nu este nici a dlui Maiorescu, nici a dlui Take Ionescu, ci e politica tuturor oamenilor noștri de stat. Recunosc că problema a cărei deslegare urma s'o înlesnească, era grea; dar constat mai cu seamă, că a fost tristă în rezultatul ei.

Pe mine personal aceste 7 luni de așteptare m'au făcut să sufăr mult. E greu pentru un om care a trăit în admirația gloriei trecute și în speranța izbânzilor viitoare să se multumească numai cu ceea ce alcătuiește actuala stare de lucruri. Mai cu seamă am amintiri și impresii din anii mei tineri, care mă fac să nu pot înlătura definitiv viziunea drapelului nostru fălăind în drumul gloriilor militare.

Când d. Take Ionescu la senat a vorbit de Mircea și de Siliștra lui Mircea, mi-am amintit că odată Dunărea a fost a noastră, pe ambele maluri nu numai până la Siliștra, ci mai departe până la Vidin și mi-a trebuit o mare efort pentru a nu aplauda cuvintele sale calde. De ce n'am aplaudat? Pentru că aș fi dorit mai mult decât am avut? Pentru că eram nesimțitor la cele ce se discutau? Pentru că aș avea iubire pentru vecinii noștri?

Nimic din toate aceste. Cu deosebire pe Bulgari nu-i iubesc și am arătat asta în toate scrierile mele, odată cu ocazia unui incident provocat de faptul că echipajul unui vas român a fost insultat de Bulgari, altădată cu alte prilejuri. Dar dacă nu-i iubesc îi cunosc. Nu cunosc toate colțurile vieții și ale țării lor, dar îi cunosc cum s'ar cuveni să-i cunoaștem toți. Oamenii noștri politici nu-i cunosc nici nu-i pricep. Când bulgarii și-au zmulz independența, în vederea războiului de pe urmă de sigur, s'au proclamat țarat. Țar sau rege era egal.

Guvernul român n'a recunoscut noua stare de lucruri decât după ce a recunoscut-o celelalte state mari. Nu era nevoie să așteptăm aprobarea altora. Dar era ceva care nu trebuia trecut cu vederea și nu trebuia admis. Suveranul lor a fost proclamat, nu țar al Bulgariei, ci țar al Bulgarilor, și aceasta era prea semnificativ pentru ceea ce trebuia să urmeze. Eram dator să ne opunem, căci și noi am fost împiedecați să dăm cândva suveranului nostru titlul de domn al Românilor.

Eu nu-i iubesc pe Bulgari pentru că am atâta iubire pentru națiunea noastră trinită în atâtea părți, încât în sufletul meu nu mai e loc pentru iubirea nici unei alte nații. Și cu toate acestea nu aprob politica guvernului în raporturile noastre cu Bulgarii, deși prin desaprobară mea nu voi ajunge la concluziunile disperate ale dlui Miclescu.

În treacă de altfel adaog că, eu nu desaprobar republicanismul dlui Miclescu, așa cum l'a combătut d. Maiorescu. Republicanismul e în vechea formulă romană: *salus reipublicae suprema lex esto*. Și nu toți cei dela „Protestarea” sunt republicani.

Trec la fondul chestiunei.

Protocolul care ni s'a arătat la senat n'are valoare decât prin frumoasele peceți, pe care le poartă. Cred că și ceea ce vorbim n'are preț dacă nu poartă pecetea de sânge a convingerilor noastre sufletești. Voiu vota contra protocolului pentru că nu alcătuiește îndeplinirea unui postulat moral al României.

Ceea ce dă putere actelor mari politice este sen-

țimentul moral. Acest sentiment a făcut puterea armatei noastre la 77, nu faptul că țărani noștri s'ar fi gândit la chestia de a ști câți kilometri pătrați are România. Tara poate avea toate bunurile din lume dacă n'are puterea morală, viitorul său e în primejdie. Diplomația ne-a făcut să câștigăm Silistra. Oraș sau cetate, vom vedea. Ea ne-a făcut să mai câștigăm un lucru: dușmănia Bulgarilor. Vom avea dușmănia lor și din cauza Silistrei, și din cauza dificultăților la care va da naștere executarea protocolului.

Am mai câștigat și rezolvirea în favoarea noastră a problemei Macedo-Românilor. Dar Macedo-România se împart între Bulgari, Greci, Sârbi și Albanezi. Nu vorbesc de gravitațiile ce ni le oferă protocolul în privința Bulgarilor, dar ce va fi cu România de sub celelalte dominații. Azi d. Venizelos, crede că Grecii nu mai au motive de denaționalizarea macedonenilor. Dar mâne, succesorul lui va crede tot astfel? Și cu această ocazie protestez împotriva termenului de *Cușo-Vlahi*, întrebuițat de protocol. Acesta nu e un nume, e o poreclă (în grecește aceasta înseamnă valahi schiopi). Se cuvenea puțină grijă în această privință. Și apoi câte dificultăți la aplicarea practică! Avem 500.000 Români. Dar protecția școlilor noastre e condiționată de faptul ca ele să fie frecventate de elevi români. Cine va constata aceasta? Și cine va controla statul bulgar în constatarea lui? Protocolul ne umilește dându-ne lecții de bună purtare și aducând elogii Bulgariei pentru cuminenția și buna-voința ei.

Trec la chestia Silistrei.

S'a zis că importanța ei e dublă. Intâi pentru că ar avea o importanță strategică și al doilea pentru că repară vechea nedreptate dela aplicarea tratatului dela Berlin. Dar oare ne durea așa de mult nedreptatea dela 1878? In criza politică dela 1888 nu ne gândeam la acest lucru. Când în Ardeal se începuse lupta cea mare pentru desnaționalizarea fraților noștri, nu ne gândeam nici atât. Dela 77, privim cum în Bucovina numărul Românilor descrește necontenit și în Basarabia se suprimă limba moldovenească, și totuși nu ne gândim la nedreptatea dela 78. In răscoalele dela 1907 am lăsat să se impuste țărani ca niște animale răufăcătoare, și nu ne durea Silistra. De ce ne-a durat acum? E că am avut un guvern slab care a lucrat sub presiunea unui curent, — dar nu mai spuneți că Silistra a fost dorința unanimă a Românilor. Afacerea aceasta ne-a umilit.

Războiul nu trebuia să înceapă fără voia noastră, nu trebuia să meargă și să se încheie fără noi.

Când după războiul dela 77, am pierdut județele basarabene, am protestat. Am primit în schimb Dobrogea. O țară are temelia ei națională și morală, nu e ca o clădire ambulanta americană ce se poate schimba din loc. Cedarea Basarabiei nu trebuia s'o admitem de bună voie, chiar dacă ni se dădea în schimb toată Bulgaria. Dobrogea ni se cuvenea însă pentru că am cucerit-o; Basarabia ni s'a răpit. Dela 1877 până astăzi oamenii noștri politici n'au văzut nimic decât agitațiile adversarilor. Era cu neputință dar să facă o politică mare. Aceasta cere tot sufletul, toată răspunderea și toată conștiința. Succesele Bulgarilor tocmai pe aceasta se întemeiază.

In politica noastră macedoneană, n'am avut nici o rînduială. Ne-am umilit strigând de două ori „Trăiască sultanul” pentru o iradea care era opera altora.

Ne-am izolat totdeauna de popoarele balcanice chiar când am fi putut trage folos din raporturile cu ele. Aceasta a fost o mare greșală politică, în dauna prestigiului și a intereselor noastre.

Bulgarii și-au anexat Rumelia.

Dacă plângeam după Silistra de ce n'am luat-o atunci? A venit războiul sârbo-bulgar. De ce n'am făcut nimic atunci? Ni s'a oferit uniunea personală, prin Stambulof. E bine că n'am primit-o, pentru că cu moravurile noastre Bulgaria ne-ar fi dovedit că în treburile publice știe să aducă mai multă rînduială decât noi. Chestia e însă: mergând mai cătră sud, vom ajunge curînd cătră nord?

Era un timp când suveranul Bulgariei ne cersea amicitia noastră. In amintirea trecutului, care arată ce datorește Bulgaria, culturai și tolerantei noastre, trebuia să-l satisfacem. Trebuia să pătrundem în peninsula balcanică. Toate statele lucrează prin asemenea mijloace de penetrație. Trebuia să avem întăietate în alianța balcanică. Poate căpătăm autonomia Macedoniei, sau împiedecam războiul. Ne-am condus numai de Austro-Ungaria și am greșit. Nu trebuia să abdicăm dela politica externă.

Nici un stat cuminte nu face aceasta, chiar în profitul unui stat amic.

Acum că am văzut atâtea state mici realizând unitatea lor națională, și Albania renăscând după 500 de ani, avem odată mai mult dovada că națiunile nu există pentru a fi rupte în bucăți, ci pentru ca strins unite să lucreze înspre binele umanității, cu toate mijloacele lor de cultură.

România liberă, independentă și cu o cultură națională ar înceta de a mai avea vr'o rațiune dacă ar fi menită să rămăie vecinic în mijlocul Românilor neliberi, fără a le da o speranță și o mângâiere.

Să trăim pentru viitorul nostru. Să mergem fără a provoca pe nimeni, cătră idealul unei unități, nu numai culturale, ci și politice.

Discursul dlui I. Grădișteanu.

Încă dela 1900, cu ocazia unei discuții la mesaj, s'a pus în parlamentul nostru chestiunea balcanică și problema macedo-românilor. Toată lumea noastră politică și chiar străinii socoteau că interesul nostru reclama în primul loc statu-quo și în caz de imposibilitatea acestuia restabilirea echilibrului balcanic. Echilibrul pentru noi însemna compensație. Când a început războiul care a adus prăbușirea Turciei, și când s'a văzut că noi nu mobilizăm a fost o uimire generală. Mai târziu s'a crezut că stăm în inacțiune pentru că am încheiat o înțelegere cu privire la pretențiile noastre. N'a fost înțelegere acum o știm cu toții. A fost o greșală, care a adus după sine o serie de greșeli. Ni s'a spus însă că aliații făcuseră declarații formale că nu urmăresc cuceriri. A fost o naivitate să-i credem.

S'a mai spus că Rusia ne-a amenințat. Rusia nu ne putea face nimic, căci n'avea interes să facă război. In caz de războiu cu Rusia, ni s'a mai adăugat că nu puteam conta pe Austro-Ungaria. Era o ocazie să vedem dacă Austro-Ungaria merita sacrificiile ce am făcut pentru ea.

S'a mai zis că s'a crezut în țaria Turciei. Greșală de prevedere. Trebuia să se imagineze ipotezele cele mai rele, nu cele mai favorabile.

Eu am protestat prin o interpelare în cameră, susținând că slăbiciunea unui guvern nu trebuie să fie slăbiciunea țarei. Și când spuneam aceasta nu făceam politică internă, și nu mă gândeam la situația mea personală.

Protocolul e un dezastru.

Drepturile Macedo-Românilor nu sunt garantate, cu nimic, mai cu seamă în epoca de față în care conștiința națională a fraților noștri e încă în stare haotică.

In ce privește frontiera e rea credință când ni se spune că noi cei cari controlăm guvernul am fi cerut numai decât Silistra. Noi am zis rectificarea de frontieră fără Silistra goală, fără nici o rectificarea de frontieră. Așa cum ni s'a dat Silistra, n'avam nimic. Granița nu e mai întărită, fiindcă din punct de vedere strategic Silistra nu se poate apăra. Economiceste Silistra e pierdută, fiind ruptă de satele ce o înconjoară. E jignitor dar ceace am obținut.

Nu voi vota protocolul.

Sedința se ridică la ora 7, debaterile urmând a se relua în sedința de noapte.

Sedința de noapte.

Discursul dlui Ion Lahovari.

Oratorul constată că evenimentele din Balcani au găsit România într'o stare politică internă deplorabilă. Era o luptă între partide, ajunsă la cea mai mare acuitate. Oratorul spune că în Octombrie, guvernul român a decis să nu se libereze contingentul ce urma să se libereze, de 40 mii de oameni. S'a mai hotărît ca statul nostru să nu facă declarații de neutralitate. S'a zis de mulți că s'a făcut rău că nu s'a mobilizat. Și eu cred că s'ar fi putut mobiliza atunci. Ceea ce nu se făcuse la 23 Septembrie s'ar fi putut face la 23 Octombrie. Rău s'a imputat guvernului trecut că nu și-a bazat calculele numai pe prima ipoteză, fiindcă am avut în vedere și celelalte ipoteze.

Noi nu puteam să urmărim o alianță cu Turcii, fiindcă ar fi fost o alianță cu un cadavru. Din nenorocire însă, toți la noi erau orientați altfel, fiindcă în sentimentul public, toți erau contra Bulgarilor. Am fost și eu în Constantinopol, dar nu cu d. Filipescu, și atunci m'am convins de decăderea

Turciei. Și fac o declarație, că în consiliul de miniștri s'a discutat și posibilitatea unei confederațiuni balcanice și eu am susținut-o cu țaria convingerilor mele.

Dacă aș fi fost în cabinet aș fi pus chestiunea compensațiilor, deși d. Maiorescu credea în rectificarea, — fiindcă nu aș fi putut permite mărirea Bulgariei fără noi.

In momentul când s'a dus d. Take Ionescu la Londra, Europa întreagă a știut că pacea este asigurată.

Vă asigur dlor că eu cu multă mâhnire o spun că nu sunt mulțumit.

Amenințarea poate că nu a venit din partea Rusiei dar a venit dela opinia publică rusă panslavistă.

D. Brătianu a zis că nu suntem izolați, că nu vom fi singuri. Bine înțeles, că dacă nu suntem singuri atunci era mai periculos războiul general. Eu cred că Europa văzând pericolul general ar fi făcut parte dreptelor noastre revendicări.

Însă nu trebuie să uităm și cazul Muntenegrului. D. Lahovari găsește că greșelile mari cari s'au făcut sunt, că trebuia să nu se admită mediația în loc de arbitraj și că s'a făcut prea mult sgomot pentru Silistra.

D. Iorga ne-a spus că idealul nostru nu este spre Dunăre. Eu cred că idealul îl face naționalitatea.

D. Lahovari spune că s'a făcut foarte rău că s'a refuzat 3200 km. pentru a se avea Silistra.

D. Take Ionescu. — Dar camera cerea Silistra.

D. Ion Lahovari. — Da, greșala este a acelora cari astăzi strigă că nu primesc Silistra și cari înainte strigau că vor Silistra cu ori ce chip. Dacă am fi avut mai mult curaj, în 48 de ore am fi putut avea 3200 km., fără Silistra.

Dlor, încheie d. Lahovari, să fie bine înțeles că deși votez protocolul, România este din acest conflict adânc mâhnită și este vreme să ne aducem aminte de 1878. Dacă aceia pe cari a trebuit să contăm nu i-am găsit alături de noi, aceasta să ne fie lecție și să ne arate ce trebuie să facem de aci înainte.

Discursul dlui V. G. Mortun.

Cuvântarea atât de clară a dlui Ion Brătianu la Senat, ne-ar obliga să nu mai luăm cuvântul aici, fiindcă la cele spuse de șeful nostru nu mai e nimic de adăugat în privința determinării punctului nostru de vedere. Cred însă necesar a releva două lucruri nouă, puse în sarcina partidului liberal.

S'a spus că partidul liberal a redus pretențiile sale numai la Silistra. Nu, domnilor. Noi am cerut o rectificarea completă cu Silistra.

A doua chestie e că la 1878, din greșala noastră nu s'a obținut linia Ruscuk-Varna. Se știe însă care e adevărul în această chestie. Condiția pentru a obține cadrilaterul era, renunțarea noastră definitivă la ori ce pretenții în Basarabia. Puteam noi face acest lucru? Puteam noi vinde suflete românești, pentru acest petec de pământ străin? Nu s'ar fi revoltat toată suflarea românească dacă am fi făcut-o?

Cu aceste observații, îmi rezerv dreptul de a face la timp declarația pe care d. Brătianu a prezentat-o în Senat.

Cerîndu-se închiderea discuției, camera prin votul său o admite.

Votarea protocolului.

D. N. Cănanău cetește următoarea moțiune pentru votarea protocolului:

Adunarea deputaților luând cunoștință de protocolul semnat la Petersburg la 26 Aprilie 1913 autoriză guvernul să pună protocolul în lucrare (apl.)

D. I. Leca. — In urma sedințelor secrete socot că protocolul nu mai e secret și cer ca protocolul să fie citit în sedință publică, ca să rămână în „Monitorul Oficial”, pentru ca să se știe de ce s'a cerut autorizarea de a se vota protocolul.

D. V. G. Mortun cetește declarația făcută de d. I. C. Brătianu la Senat.

Se procede la votarea protocolului prin apel nominal.

Când e strigat d. V. Arion, d-sa cere cuvântul pentru a-și motiva votul.

D-sa cetește o declarațiune prin care spune că votează împotriva protocolului, deoarece protocolul nu ne garantează nimic și reprezintă o rușine pentru țara... La sfârșit d. Virgil Arion își anunță demisiunea din cameră (Aplauze).

Votază contra: V. Arion, Menelas Chircu, N. Fleva, Gh. Deșliu, I. Th. Florescu, Dr. Giannu, N. Iorga, Em. Juvara, Meissner, C. Miculescu, I. Miculescu, V. Miculescu, T. Pisani, I. Em. Protopopescu Pache, Vlădescu M.

D. Dr. Giani votează contra și își dă demisia din cameră.

D. I. Leca declară că nu ia parte la vot.

D. G. Știrbei: Față de declarația dlui prim-ministru că chestiunea rămâne deschisă, nu cred că votăm o formulă vagă și de aceea votez pentru (aplauze).

D. Mișu Popp se abține.

D. C. Bacalbașa declară că votează pentru cu aceleași observații pe cari le-a făcut și d. Știrbei.

Rezultatul votului.

Votanți: 146.

Voturi exprimate: 144.

Majoritate absolută: 73.

Au votat pentru: 127;

Contra: 17 și 2 abțineri.

Adunarea a votat protocolul.

Inchiderea sesiunii parlamentare.

Inchiderea sesiunii parlamentare s'a făcut prin următorul mesaj regal cetit de către d. T. Ionescu:

Domnilor deputați,

„Inchizând azi sesiunea corpurilor legiuitoare, sunt fericit să pot exprima toată mulțămirea Mea pentru înțelepciunea și zelul cu care ați primit greaua misiune ce v'a incredintat-o țara. Aleși după ce se terminase prima fază a crizei balcanice ați fost în măsură de a cunoaște mai de aproape cugetul țării și încrederea cu care ați însoțit actele guvernului Meu este o prețioasă dovadă că politica urmată de guvern a fost conformă cu adevăratele interese ale regatului.

Păstrând neutralitatea, România a contribuit în mod hotărâtor ca războiul din Balcani să rămână localizat și ca restul Europei împreună cu noi să se bucure de binefacerile păcii, ocrotind în același timp interesele bine înțelese ale țării an putut fi în deplin acord cu străduințele marilor puteri.

Domnilor deputați,

Relațiile noastre cu Bulgaria, care în urma modificării radicale a tratatului dela Berlin să primească o nouă bază și care am fi dorit să se poată stabili prin directa înțelegere între cele două state, ne-au adus să primim o mediațiune a cărei rezultat a fost protocolul semnat la St. Petersburg în ziua de 26 Aprilie a. c.

Domniile voastre, autorizând guvernul Meu a primi și a executa dispozițiunile aceluia protocol, ați dovedit maturitatea politică la care a ajuns țara, și sunt cu atât mai mândru de a constata, că într'un parlament, în care opoziția este așa de numeroasă, aproape unanimitatea reprezentanților națiunii a contribuit, într'un înalt patriotism, la acest însemnat rezultat.

Creditele excepțional de mari ce le-ați votat pentru armată, au pus acest scut puternic al siguranței patriei pentru prezent și al legitimității Ei aspirări pentru viitor în stare de a răspunde și mai bine desăvârșitei încrederei ce a avut-o totdeauna țara în ostașii Ei, dovedind totodată situația înfloritoare a finanțelor Statului.

Cu aceiași sârguință v'ați ocupat și de celelalte legi supuse deliberării Domniilor voastre și nu pot decât să vă exprim încă odată, în numele Meu și al țării, cele mai adânci mulțămiri. Eu declar închisă sesiunea corpurilor legiuitoare.

(Urmează iscălitura M. Sale regelui și a dlor miniștri.) Cor.

Mihail Cogălniceanu.

— 1817—1893. —

Ieri, Duminecă, a avut loc la Piatra-Neamț (România) inaugurarea statuei marelui om de stat, Mihail Kogălniceanu, cea mai măreață figură a vremurilor eroice de acum o jumătate de veac, făuritorul României moderne, cel ce a pregătit și a înfăptuit unirea principatelor române și a dat României în locul milioanei de robi, cetățeni liberi, gata oricând a-și apăra cu viața pământul, limba și libertatea lor.

O jumătate de veac Mihail Kogălniceanu a scris cele mai înălțătoare și mai glorioase pagini în istoria noastră națională. Nu poți vorbi despre alegerea lui Cuza, despre unirea principatelor române, despre improprietățile țărănilor, despre secularizarea averilor mănăstirilor închinată, ori despre desființarea privilegiilor boierești fără a nu pomeni numele lui Kogălniceanu.

Trimes la 1835 de către domnitorul Mihail Sturdza în străinătate la studii, Kogălniceanu atârnă în Franța, cât și în Germania căută să se pătrundă de marile idei reformatoare cari se vănturau pe atunci în centrele culturale din apus și căută în același timp să atragă atenția străinătății asupra țării sale. La 1837 scrie la Berlin un articol asupra limbii și literaturii române și lucră la o istorie a Valahiei și Moldovei. Reîntors în țară la 1838 intră în legătură cu aceia pleiadă de tineri culti și entuziaști, cari au luptat cu atâta căldură pentru înălțarea patriei lor și cari alături de Kogălniceanu formază o generație eroică de îndrumători și de apostoli. Impreună cu Alexandri, Const. Negruțzi, Costache Negri, etc., lucrează cu răvnă pentru redesteparea spiritului românesc.

Adevăratele sale calități de om de stat, geniul său politic înfloresc însă cu toată puterea în perioada dela 1856—1864, când alături de Negri, C. Hurmuzache, Anastasie Panu, D. Raleț, episcopul Melchisedec, V. Alexandri, pregătește toate clasele sociale pentru Unire și pentru celelalte evenimente mari ce au mai urmat.

Ar trebui prea mult spațiu pentru a descrie activitatea lui Kogălniceanu și partea ce a luat-o el la actul Unirii. Se poate zice că de n'ar fi fost el, Unirea nici nu se înfăptuia.

Și tot astfel a avut un rol covârșitor și în secularizarea averilor mănăstirești la 3 Octombrie 1863, dând astfel țării în stăpânire a cincia parte din teritoriul ei și tot el a fost acela care a improprietat 511,947 de clăcași pe o întindere aproape 4.000.000 pogoane.

Kogălniceanu ar fi putut să se retragă din viața publică după detronarea lui Cuza, căci lucrurile destul pentru țara sa și își înscrisese cu litere de aur numele în istorie. Patriotismul său era însă așa de puternic, dragostea sa de țară așa de mare, că deși Constituanta dela 1866 îl exclusese din sânul ei ca imoral, el și-a pus totuși serviciile sale la dispoziția țării în cele mai grele ale ei momente. La 1877—78 Kogălniceanu reapare ca ministru de externe și apoi ca trimis al României la congresul din Berlin, unde susține cu talentul și puterea sa de convingere interesele noastre și apoi la 1882, când cu discutarea chestiei Dunărei din nou luptă cu toată căldura sufletului său mare pentru apărarea intereselor românești.

Mihail Kogălniceanu a fost cel mai mare om al României și alături de Vodă-Cuza a reînălțat din temelii România. Iată de ce monumentul ce s'a inaugurat ieri la P. Neamț trebuie privit ca tributul de recunoștință ce se aduce aceluia ce a contribuit într'o lungă măsură la înălțarea neamului românesc și la renașterea României. Ad.

Cronică din Paris.

Copii vor petrece. — Fascinarea unui bandit. — Apoteoza lui Mis'ral. — La „Banlieu”.

Paris, 29 Mai.

Tot Parisul a avut această fericită idee! Consiliul municipal al marelui oraș, a adresat confracților săi din toate capitalele europene o invitație, rugându-le să adereze la serbările pentru copii cari vor avea loc aci. Fragedele ființe din toate țările continentului, vor sosi în grupuri compacte în frumoasa metropolă de pe marginea Senei, și ochii lor strălucitori și naivi vor contempla toate minunățiile ce se vor organiza în onoarea și de dragul lor.

De pe acum, Europa a răspuns în marea ei parte afirmativ și cu recunoștință, amabile invitațiuni a consiliului municipal al Parisului. Prin multe țări, fii și fiicele oamenilor se pregătesc de drum. Tot ce are Franța mai bun și mai frumos, ea îl va pune la dispoziția gingașilor micuți și viitorilor conducători ai destinelor europenești. În metropola noastră, preparativele se grăbesc. Cetele de copii vor petrece în cele mai splendide grădini, vor asista la serbări minunate și la spectacole încă inedite în istoria civilizației. Artele științele, sporturile vor fi toate realizate și reprezentate de mulțimea de cheruvimi. Se vor organiza focuri, curse, baluri, exerciții; în Jardus des Plantes, în fața fiarelor de tot soiul se vor declama fabulele lui La Fontaine, în toate limbile. O înfrățire universală va stăpâni printre micii băieți și micile fetițe. Iluminațiuni pe Sena, focuri bengale și artificii vor aprinde cerul deasupra Parisului. În el vor răsună toate limbile Europei; și nu va fi banal, desigur, spectacolul acesta de cosmopolitism liliputian. El va fi mai curat, mai sincer, mai nepretențios decât acela pe care-l predică utopiștii cu un ansamblu așa de strident.

Vara cu ochii de jăratec și cu sinul svăcnind și fierbinte, îi așteaptă pe micii oaspeți în marele oraș. Ei vor găsi peluzele verzi și înflorite, cerul albastru, Sena limpede și verde. În Paris domnește acum o frenezie de lumină și o vioiciune infernală. Copiii Europei vor întâlni pretutindeni zimbetele mamelor franceze. Ce frumos va fi! Cât de mișcătoare este această idee a serbărilor pentru copii! Ea îi cinstește pe generoșii ei inițiatori și ne face să uităm puțin, iazma recentelor rebeliuni militare, care! a intristat atât de mult pe patrioții francezi și pe prietenii Franței.

— V'am vorbit la timp de memoriile banditului Callemmin. Exprimam în aceste coloane părerea că ele sunt interesante pentru psihologi, dar primejdioase pentru masă. Nu m'am înșelat, Tânărul Duvignon mi-a confirmat temerea. Acest Belgian, fascinat se vede de pasagiul în care Callemmin povestește felul cum, în unire cu Bonnot și cu Garnier, a furat automobilul cu ajutorul căruia au comis crima dela Chantilly — a încercat să-i imiteze. El a răușit în parte, căci a ucis cu focuri de revolver pe un inginer francez, i-a furat automobilul și a pornit-o într'un randoneu stupid și nefruitos pe șoselele Franței. Mizerabilul a fost prins și-și așteaptă asânda.

Mi-aș pune mâna în foc că principalul său complice este decapitatul Callemmin, sau ca să fiu mai precis, duhul necurat al acestuia, care s'a plimbat prin coloanele lui Journal. Virtutea, ca și crima sunt contagioase. Ele influențează însă, și una și cealaltă, numai sufletele cari, prin structura lor, văd într'insele expresia dorințelor lor ascunse. Să nu-mi spună nimeni că pilda lui Isus Christos ar fi fost în stare să-l miște pe un Nerone, după cum nici pilda lui Nerone nu l'ar fi putut convinge pe un Tolstoi. Cei buni numai celor buni, se adresează, iar cei răi numai celor răi. Sufletul omeneșc e un complot bizar de elemente străine și contradictorii, printre cari trebuie să stăpânească un element principal. El va fi aplecat spre virtute ori spre viciu, și își va căuta hrana numai în elementele simpatice lui, și pe cari le va alege din instinct. O sământă de floare, extrage din pământul în care o sădim, numai substanțele trebuincioase creșterii ei, neglijându-le pe toate celelalte. Același lucru se întâmplă și cu sufletul omeneșc. Un Duvignon, bunăoară, ar fi cetit cu o nepăsare de piatră capitoarele Evangheliei. Ele l'ar fi lăsat rece. Ele n'ar fi deșteptat nici un ecou în sufletul său. De cum i-au căzut însă ochii pe însemnările scrierilor Callemmin, el a tresărit, s'a încălzit. Insemnă-

Institut de curățire chimică și vopsitoare de haine pentru femei și bărbați. Curățire de pene de struț și boauri.

Knapp Sándor
Institut de vopsitorie, și curățire chimică spălătorie cu aburi
ARAD. (Ka 429-59)
Institut de primire: colțul str. Weitzer János
(Vis-a vis de poșta centrală)
Stabiliment: Magyar-utca numărul 22

Spălătorie și călărare de gu-lere și manșete. Comandele din provincă se execută conștințios și prompt.

rile acestea au găsit un teren propice. Ele au fecundat. Ele au deșteptat în individul care le-a cetit, instincte asemănătoare spiritului cari le-a dictat. Rezultatul a fost o crimă imbecilă mai mult în omenire, crimă care ar fi rămas poate închisă în stare platonice în pieptul Duvignon, dacă memoriile lui Callemine n'ar fi avut cinstea publicității.

Din lumea sumbră a asasinatelor, să trecem în atmosfera clară a geniului, sub cerul radios al Provansei. Nu de mult, a avut loc acolo sărbătoarea felibrilor pe care o prezidează de o jumătate de veac marele Mistral. Din șapte în șapte ani, felibrul își alege un rege și o regină. Regina e cea mai fermecătoare din frumoasele femei ale Provansei, iar regele poetul al cărui verb a răsunat într-o anumită epocă mai sonor în dulcele grai al lui Mistral. Acum în puține zile a avut loc, după cum spusei, cea din urmă sărbătoare septenală.

Am cetit darea ei de seamă ca pe un basm. Inchipuiți-vă admirabila climă a Provansei, și în mijlocul ei cartegiile istorice evocând epoca trubadurilor de pe vremea bunului rege René. Sunete de ghitare și cântece omenesti s'au înălțat către cerul albastru. Armonioasa limbă provansală a răsunat în versuri dulci. Pelea mată, ochii negrii și umezi, buzele roșii și trupul ritmic al femeilor Provansei au încântat finutul. Iar pe fruntea poetului de geniu care se numește Mistral și care, cu toți cei 85 de ani ai săi conducea cu vioiciune serbarea, strălucea cununa de lauri. *Oh! Magali, ma douce Magali, c'est toi qui nous fais tressaillir!*

Mă gândesc cu înduioșare la Mistral. Omul acesta, printr'un poem neperitor a fixat pe vecie graiul țării lui, care până la el plutea numai pe buze, iar nu în scris. Astăzi, după o muncă colosală din partea poetului ea strălucește statornic în frumuseța ei. De acum, ea va înțineri mereu, grație serbărilor intrate în sufletul provansalilor, și pe cari tot Mistral le-a scos din colbul dătinilor uitate, dându-le strălucire nouă.

Și ce înduioșătoare e viața acestui bard care n'a părăsit nici odată orașul Maillane cu soarele lui, cu ogoarele, cu grădinile, cu femeile frumoase, și pe cari nimic nu l'a putut ademini din Parisul ispititor de glorie, de avere și de amor. Mistral a preferat viața simplă dar senină a provinciei lui natale, ambițiilor și bețiile marelui oras. El a refuzat în trei rânduri cu blândețe fotoliul pe care Academia franceză îl ruga să-l primească. El a refuzat popularitatea sgomotoasă și vanitoasă a metropolei, iubind mai bine a sta de vorbă în amurgurile dulci ale Provansei, cu umiliii și obscurii ei locuitori, cari-l adoră. De aceea, Mistral ne apare așa de mare, iar pe fruntea care străluce sub părul lui alb, ne pare că vedem pe lângă iradierea geniului, și misteriosul reflex al apostolatului. El este un apostol, dar numai pentru provincia sa. Și îmi pare că lucrul acesta este așa de cuminte! Mistral iubește omenirea în compatrioții săi, și o iubește cu atât mai mult cu cât cercul lor e mai restrâns. El iubește femeia în adorabilele lui Provasale, și o iubește cu atât mai aprins cu cât le cunoaște mai de aproape farmecul și grația. Lor le-a dedicat el *Mireille... „Oh! Mireille, mes amours!”*

După o ploaie care nu s'a întrerupt vre-o două luni de zile, avem un sfârșit de Maiu limpede și ferbinte. Un soare nemilos își revarsă lumina deasupra Parisului. Asfaltul e moale iar frunzele castanilor sunt colbuite. Sena curge sonoră între cheiurile ei de piatră, oglinzind uluitor razele de sus. Cu toate acestea, orasul e mai viu, mai plin ca ori când. Străzii au început să sosească, fără ca pariziienii să fi început încă a se retrage în locuințele lor de vară. Ei străbat străzile albe de lumină ca niște spectri cuasi-diafani în toaletele lor deschise. Trenurile, automobilele, autobușurile flueră, sună, găfă, se încaeră într'un tumult nebulos. Când te urci pe dealul dela Montatre bunăoară, vezi cupolele în cari scânteie soarele de par'că ard. De jur împrejurul lor o ceață albicioasă cu reflexe elabastre se întinde ca o mare. E fumul, colbul, respirația ce ies din atâtea uzine, de pe atâtea străzi, din atâtea piepturi omenesti. Trandafirii de culoarea sângeului își tremură purpure pe sinul decolțat al femeilor. Ele trec agile, zorite, grațioase, fără pic de oboseală, iar în urma lor lasă o plasă nevăzută de parfum, de cea imbatătoare odore di femina.

Vagoanele, vapoarele, tramvaele cari duc spre „basiliene” gem de pasageri. Colinile Meudonului și ale lui Saint-Cloud își reflectează verdeata și viclele în apele clare ale Senei. Pădurea dela Fontainebleau este o feerie. Ea mi-a apărut acum puține zile ca un fund verde de mare, după expresia lui Maupassant. Nobilul și grațiosul Boi-le-Roi își înșiră anticele și cochetele vile pe malul stâng al Senei, iar în fastuosul Ville-d'Avray, lacurile par niște pete de aur sub scânteearea soarelui din cer. Codrul din Clamart murmură într-o răcoare delicioasă; numai uscatul și majestuosul Versailles se ridică trufaș ca un un bloc de piatră, ca un monument de glorie oficială ce sfidează anii.

Pe movilele din Suresnes, șopârle verzi tresar în salturi agile, bete de lumină; iar la Saint Germain, în restaurantele de pe terasă nu au destul loc să-și ospăteze clienții. Și peste tot, în jurul Parisului, grădinele succed colinelor colinele pădurilor, pădurile livezilor, întâlnești vile și poteci verzi pe dealuri, și scântei de aur de pe Sena, și sgomot, și liniște, și căldură și răcoare, și soare și parfum. Pretutindeni, siluete adorabile de femei calcă, trec, dispar, ducând în ochii și pe buzele lor, toate dorurile noastre nespuse.

C. R. B.

Războiul sârbo-bulgar

Declarația lui Pasic. — Macedonia autonomă. Mediațiunea Europei. — Intrevederea Pasic și Gheșoff.

Arad, 2 Iunie n.

Declarațiile făcute în Scupștină de primul-ministru sârb Pasic au produs rea impresie la Sofia. Ele dovedesc că în nici un caz Bulgaria nu va putea să obțină pe cale pacinică cesiuni însemnate din terenurile ocupate de Sârbi în Macedonia. *Lumea este convinsă că va trebui să înceapă războiul.* Măsurile militare continuă cu febrilitate, de ambele părți ale graniței se fac întăriri, se așează artileria grea. *Perzistă convingerea că războiul va începe fără declarație de război.*

Zilele trecute am anunțat că primii-miniștri ai Serbiei și Bulgariei se vor întâlni la Taribrod. Azi telegraful ne aduce vestea că ambii primii-miniștri s'au întâlnit în localitatea Cukovo, de lângă frontiera sârbească.

Nicării nu i se atribuie vre-o importanță acestei întrevederi. Toți o consideră ca o simplă formalitate, fiindcă este cert că Bulgaria nu renunță la Macedonia și nici Sârbiilor nu vor părăsi localitățile ce au ocupat. Sârbiilor ar putea să facă unele concesii, dar să cedeze Bulgarilor de bună voie localitățile cele mai importante ce ocupă, această posibilitate se consideră ca exclusă.

Intrevederea a fost de scurtă durată. Rezultatul acestei întrevederi nu se cunoaște până acum dar după cum ni se anunță din Belgrad cercurile politice sârbești sunt de credința că probabil că tunul va începe să bubue în primele zile ale săptămânei viitoare.

Toți șefii de partide din Sofia s'au rostit categoric pentru război și presa bulgară a luat un ton extrem de violent față de Serbia.

Situația nu mai permite nici un fel de iluziune că pacea ar putea fi menținută între cele două state.

De altfel știrile ce primim de două zile din Sofia arată că Bulgaria a luat din nou aspectul ce avea la începutul războiului cu Turcia. Totul este subordonat necesităților războiului. De fapt numai trenul expres mai circulă. Toate celelalte trenuri pentru persoane și mărfuri sunt suprimate. O știre interesantă este și aceea ce o primește un ziar bucureștean dela corespondentul său din Sofia că: *vapoare turcești au fost puse la dispoziția guvernului bulgar pentru transportarea trupelor bulgare dintr-o localitate în alta, astfel ca să se înlesnească aducerea lor spre granița sârbească.* În Bulgaria se fac din nou rechiziții. Obiectele de prima necesitate s'au scumpit deodată enorm.

Diferențul cu Grecia se crede în Sofia că are să fie aplanat pe cale pacinică, Bulgaria fiind dispusă să facă în această parte concesii însemnate. Astfel Bulgaria ar rămâne să lupte numai contra Sârbiilor și ei socotesc că pe Sârbi îi vor înfrânge în câteva zile. Evident Bulgarii se bizue și pe atitudinea *Austro-Ungariei* care firește trebuie să dea de gândit Sârbiilor.

Ni se afirmă din isvor sigur că zilele acestea s'au încrucișat pe Dunăre mai multe transporturi de cai și muniții destinate Serbiei și Bulgariei. *Cele pentru Serbia erau trimise din Rusia, iar cele pentru Bulgaria, trimise de Austro-Ungaria.*

Faptul arată pe ce ajutoare se bizue fiecare din cele două state balcanice, aliate până ieri, azi pe punctul de a se bate.

In camera austriacă deputatul bucovinean d. *Isopescu-Grecul a propus să se ceară auto-*

nia Macedoniei. Se înțelege că propunerea ar fi bine venită față cu adâncile neînțelegeri între statele balcanice și față de marele număr al Românilor, Albanezilor și Turcilor ce locuiesc această provincie și cari au și ei dreptul să se bucure de libertate. Crearea unui puternic stat liber albano-macedonean ar fi o adevărată binefacere. El ar garanta pacea în Balcani și ar fi un fel de stat tampon între alții cari se dușmănesc azi așa de rău.

Chestia balcanică este departe de a fi rezolvită și încă nu se știe dacă nu se va ajunge la această fericită idee.

In aceste momente atitudinea României are o importanță deosebită. Popoarele balcanice își dau seama că România are interese reale de apărare și că ea nu va abandona aceste interese. Declarațiile făcute în senatul și camera României au convins pe cei dela Sofia și Belgrad că curentul este hotărât pentru măsuri energice în România și că de astădată România va proceda astfel încât să se țină seamă de toate revendicările ei.

Cetim în ziarul „Seara” că *guvernul bulgar a comunicat celui român că e hotărât să execute dispozițiile protocolului dela Petersburg și că urmare a cerut guvernului român să numească pe membrii comisiei care împreună cu delegații Bulgariei, să procedeze la delimitarea noii frontiere în jurul orașului Silistra.*

Guvernul român va supune parlamentului, în sesiunea extraordinară din Iunie, proiectul de lege prin care Silistra și împrejurimile vor fi anexate și vor primi o organizație administrativă românească.

Ședința Camerii.

(Prin telefon dela corespondentul nostru.)

Budapesta, 2 Iunie.

Camera ungară a început azi seria ședințelor meritore în sesiunea de vară, în care va avea să rezolve proiectele de lei prezentate de miniștri de rezorturi deja în ședințele formale. Toate întăririle parlamentului erau azi dimineață păzite de gardiștii cu cofurile împănate ai parlamentului. Alte măsuri de siguranță nu se luaseră, căci se știa că opoziția a luat hotărârea a se prezenta în cameră numai după enunțarea sentinței în procesul Désy-Lukács.

La ședința de azi s'a prezentat numai un număr mai mic de deputați, dar de aceea deja către orele 10 pe culoare e o mișcare foarte vie. Deputații prezenți conversează agitați despre evenimentele procesului Désy-Lukács și se întreabă unii pe alții despre audiența de ieri a primului ministru, dar nimeni nu știe nimic pozitiv referitor la aceasta din urmă. Iar Lukács însuși care pe la orele 10 ese din chilia lui, răspunde la toți numai, că regele se simte foarte bine. Mai mulți deputați ai partidului muncii afirmă a ști că dimisionarea lui Lukács e un fapt împlinit, dar a căpătat un termen de amânare până în Iulie, pentru ca să poată regula agendele cari sunt de rezolvit încă înainte de plecare. Se mai afirmă că Lukács se va depărta din portof, primministerial cu titlul de conte. Intre deputați a provocat o mare senzație, că Lukács și Khuen retrași pe culoarul din dreapta au vorbit la oală mai mult de o jumătate de oră.

Președintele Tisza deschide ședința la orele 11 fără un sfert și anunță că termenul de excludere dela ședințe a deputaților: contele *Bathányi Pál, Bosnyák Géza, Kun Béla, Bikady Antal, Csuhá István, Justh János* și *Sümegei Vilmos* a expirat și de azi înainte aceștia se pot prezenta iarăș la ședințe. Președintele mai aduce la cunoștință camerii că Kovács Gy. a renunțat la mandatul său de deputat, și că contele *Teleki József* a cerut permisiune pentru o interpelație urgentă în chestia cumpărării moșiei dela Várpalota, ceace președintele i-a și acordat și pentru desvoltarea acestei interpelații s'a fixat ora 1 după amiază.

Primul ministru *Lukács* prezintă din nou proiectele de legi, pe cari le-a retras la sfârșitul

sesiunii anterioare. Intre aceste e și proiectul referitor la *estinderea drepturilor suverane ale M. Sale asupra Bosniei și Hertegovinei*.

Raportorii comisiilor parlamentare prezintă camerei rapoartele, asupra proiectelor rezolvite în comisii și între acestea raportorul *Mártonffy Márton* raportul referitor la proiectul despre *înființarea episcopiei de Hajdudorogh*.

Camera votează acest proiect fără nici o des-
Raportorul *Niemesny Mihály* face cunoscut și recomandă spre primire proiectul despre înființarea unei judecătoriai cercuale centrale în Budapesta și despre alte norme de organizație. Ministrul de justiție *Balogh Jenő* expune că parlamentul prin acest proiect așează ultima cărămidă la codificarea dreptului civil de acuză.

Camera votează acest proiect fără nici o des-
batere.

APEL

Cu ocaziunea examenului cu analfabeții ținut la 29 Aprilie, s'a înființat în comuna noastră Dârgea o agentură a Asociației și s'a pus bază unei biblioteci populare.

Românașii noștri, cu multă abnegație și cuprînși de dorul de carte au cercetat cursul de analfabeți, peste 50 de inși învățând cetitul, scrisul și calculatul.

Cunoștințele câștigate, însă și-le pot înmulți numai cu ajutorul unei biblioteci populare.

Ca să dăm posibilitatea, că acești Români până acuma analfabeți să nu uite ce au învățat, apelăm la bunăvoința onoratului public și în special a stimatilor doamni autori și editori, rugându-i nu în interesul nostru, ci al acestor Românași doritori de carte, să dăruiască după bunăvoință câte o cartică pe seama bibliotecii noastre.

Jertfa celor binevoitori va fi o jertfă pe altarul națiunii, iar cei ce se vor înfrupta din cuprinsul acelor carticele, le vor fi pururea mulțămitori și recunoscători.

Eventuale oferte să se trimită la adresa oficiului parohial Magyarderzse p. loco cott. Szolnok-Doboka via Válásut) cari se vor publica și pe cale ziaristică.

Dârgea, 28 Mai 1913.

Valeriu Popescu,
vprotopop—paroh.

Iuliu Todoran,
inv. gr. cat. r.

INFORMAȚIUNI

Acvila română: Vlaicu.

București, 30 Maiu.

Bucureștii sunt veseli. E zi cu soare. Calea Victoriei, acest bulevard de capitală mică într'un sat mare, cum e Bucureștii noștri, este în plină activitate... dacă activitate se chiamă inutila agitație a picioarelor. Femeile fac o reclamă vie croitorelor și modistelor, iar bărbații prin atitudinea lor cavalierească, dovedesc câtă remiscență de conquistador latin e în sufletul arhivarului dela recepție... Dar veselia este și mai mare când „10 Maiu” vine să aducă aminte omenirii că nimic nu e nou sub soare, și că ce-a fost are să mai fie... Atunci aglomerația e enomă, sufletele se înalță până la idealul de-a întârzia chiar dela ora mesei... Ei bine, în toate aceste momente hotărâtoare din viața unui român, intervine un factor nou, un factor care adaugă o notă de orgoliu național la o preumblare fără rost, intervine o pasăre măiastră, care planează pe cerul albastru, evoluiază în meandre elegante. E pasărea nouă a lui Vlaicu. E vulturul viu al românismului de mâne.

În tânăra noastră aviație, Vlaicu este o personalitate aparte. Infruntând pericolele meseriei, și pericolele... indiferenței românești, luptând cu vântul și cu oamenii, Vlaicu s'a ridicat tot mai sus, s'a ridicat prin curaj, prin abnegație, prin sfortare permanentă, printr'un sentiment de datorie aproape neromânească, atâtea de puternic. Ori unde e o grupă de români, ori unde e o manifestare românească, la Băneasa, pe bulevard, la expoziție, la

Cotroceni, la manevre, în Ardealul scump, ori unde e o grupare a celor „de un cuget și o simțire”, se va auzi plutind în văzduh pasărea măiastră, simbol al energiei românești.

Vlaicu este un indispensabil element al ori cărei serbări, Zborul său îl așteaptă toți cei ce se adună pentru a petrece sau a serba românismul. Și cum știe să sboare Vlaicu, nu știe, poate nimeni! Aci se repede spre pământ, crezând că se sfarmă, aci se înalță maiestuos și elegant spre bolțile de smarald păzite de împăratul cu barba cu totul și cu totul de aur; când face curbe ce înfloară, când taie aerul cu iuteala săgetei asvârlită de un arcaș mester! Vlaicu este un nume simbolic. El reprezintă curajul și inteligența românească. Aibă grije Eol cel capricios, și Neptun cel înfiorător, și Zeus păstrătorul de trăsnete, de al nostru Vlaicu, când el spune celor patru vulturi că există pe lume Români ce știu să fie bravi!

Petronius.

Arad, 2 Iunie n. 1913.

Din cauza sfintei sărbători de mâne, Constantin și Elena, numărul cel mai apropiat al ziarului nostru va apare Miercuri noaptea la orele obicinuite.

Printul Carol al României decorat de patriarhul Ierusalimului. Din București primim știri că patriarhul Ierusalimului a acordat A. S. R. printului Carol ordinul „Sfântului mormânt”.

Sfintire de biserică. Episcopul Ioan I. Papp a sfintit ieri Duminecă biserica nouă din comuna *Ususău*, protopopiatul Lipovii. Episcopul a plecat din Arad după amiază însoțit de protosincelul *Roman R. Clorogariu* și de diaconii *Cornel Lazar* și *Moise Popovici*. Dela gara Rădnei încolo episcopul a fost însoțit și de protopopii *Procopiu Givulescu* din Radna și *Fabritiu Manoilă* din Lipova. Duminecă episcopul a sfintit cu mare pompă frumoasa biserică din *Ususău*, care a fost înălțată spre mărirea lui Dumnezeu cu cheltuială de peste 70 mii de coroane. Meritul pentru ridicarea acestui frumos Sion românesc este întreg al poporului din comună, având în frunte pe preotul *Vasile Deheleanu*.

Duminecă după amiază episcopul a vizitat comuna *Belotint*, unde a oficiat vecernia, iar azi Luni a cercetat comuna bisericăscă *Chelmac*, unde a oficiat liturghia.

Prețuțindenea episcopul a cuvântat indemnând pe credincioși la statornicie în credință.

Azi după amiază episcopul Ioan I. Papp s'a întors la reședința sa din Arad.

Italianii despre noi. O plăcută surpriză ne aduce ultimul număr al marelui reviste ilustrată italiană „La Lettura”. Decanul publiciștilor italieni d. Vico Mantegazza publică un important articol despre România intitulat: „Coloniile lui Trajan.” În acest articol d. Mantegazza se ocupă cu istoria țării românești, cu situația ei economico-politică și cu civilizația ei schițând în contururi bine deosebite raporturile României cu țara soră din Peninsula Apenină.

Binedocumentatul articol conține apoi câteva anecdote foarte interesante din viața M. S. Regelui Carol, precum și unele observații de spirit cu privire la viața socială a Bucureștilor. Din întreg articolul transpiră o vie simpatie, pe care ilustrul autor o nutrește față de Români și față de țara lor. Frumoasele ilustrații, cari însoțesc articolul reprezintă fotografii de-ale membrilor familiei regale precum și multe vederi din țară. Cel din urmă clișeu reprezintă fotografia printșorului Nicolae în costum de ciobănas.

Cele mai noi sboruri ale aviatorului Vlaicu. Cu privire la cele mai noi sboruri ale aviatorului Aurel Vlaicu ni se anunță din București următoarele:

Vineri și Sâmbătă pe la orele 6 inginerul Aurel Vlaicu a executat două splendide sboruri de-asupra orașului. Favorizat de un timp frumos, la o înălțime de 400 m. a făcut câteva virajuri temerare riscând cu multă îndrăzneală tenacitatea aparatului său și icsușința sa de aviator. La bătaia de flori ce va avea loc în ziua de 21 Maiu v., va sbura și Vlaicu și în sborul său maestru va arunca flori asupra publicului.

Ce se mai știe despre colonelul Redl. Trădătorul colonel austriac Redl, sinucis deunăzi, a fost implicat în afeceri de spionaj atât de întinse, a purtat atâtea legături secrete cu agenții ruși din diferite orașe, încât în cazul unui război cu Rusia monarhia austro-ungară ar fi îndurat în timp foarte scurt incalculabile dezastre politice.

Anchetele pornite de către agenții armatei austriace au dat la lumină lucruri înfiorătoare. Redl avea birou de corespondență cu agenții ruși, la locuința sa s'au găsit acte și telegrame. Întregul acest material de spionaj găsit la locuința sa a fost transportat la Viena unde doi judecători de armată le studiază și caută să dea în plină claritate realitatea de groază a chestiunii.

S'a destăinuit anume că Redl s'a întreținut în afacerile de spionaj cu Rusia de 10 ani începând. Că la restimpuri întreprindea călătorii în orașe unde se abătea timp mai îndelungat, ca de pildă în Varșovia, Drezda. Călătoriile acestea erau vădit făcute cu intenții și fapte de tradare. În respectivele orașe, prin cari Redl călătoria numai cu automobilul, se fac cercetări de rigoare pentru a se putea urmări pas cu pas toate acțiunile făcute, însemnându-se până în amănunțimi felul lui de viață.

Se mai spune că Redl în Varșovia ar fi denunțat pe 5 ofițeri ruși că ar fi implicați în afeceri de spionaj. Acei 5 ofițeri au și fost pedepsiți cu robie grea. După absolvirea lor de pedeapsă însă, cu prilejul jubileului Casei țarului unul dintre cei 5 și-a răsunat pe Redl — denunțându-l.

Așa a fost prins Redl și nemai văzându-și salvată viața, s'a sinucis.

Adunarea generală a „Solidarității” se va ține în anul acesta la Sebeșul-săsesc la 22 Iunie a. c. st. n.

Adunării generale îi va premerge Conferența revizorilor experți. Programul amănunțit al adunării generale se va publica într'un număr viitor.

„Faust” al lui Goethe în Tokio. La teatrul din Tokio a avut loc în săptămânile din urmă reprezentația celebrei tragedii a lui Goethe. E prima traducere a lui „Faust” în limba japoneză și prima reprezentație cu actori japonezi a unei piese germane. Grija incomparabilă cu care a fost adus „Faust” pe scenă, a fost incununată cu un mare succes.

Civilizația poliștilor din provincie! Cetim în „Budapester Tagblatt” referitor la înființarea în provincie a unei școli de instrucție pentru cei ce vor să-și însușească profesia păzitorilor de strade, aceste ironizatoare reflexii:

În sfârșit! vom avea o poliție și un nou metod de instrucție. Șefii stabilimentelor de poliție din provincie au hotărât să ridice o școală pentru instrucția celor ce voiesc să se aplice poliști în provincie. Prevedem un metod de instrucție cam de felul acesta:

Întreabă cineva pe tânărul ce se înrolează ca poliștit: „Care e supremul ideal al unui brav poliștit?” Răspunsul tânărului: „50 de coroane leață lunară și două părechi de cizme ca să pot satisface comanda.”

— Care este principiul ce-l profesează un brav poliștit? — „E constat oficial că din cauza unei palme n'a murit încă nimeni. Stânga să nu știe ce face dreapta.”

— „Cum numești sârguința de a cunoaște delictele pe cari trebuie să le judeci?” — „O anchetă”. — „Și soluția obținută ce caracter va avea?” — „Un caracter de căință, adică delicventul e silit să se supuiere puzterei argumentelor.”

Profesorul acum îl întreabă ceva despre dreptul de stat. — „Ce este Ungaria?” — „Un stat condus de parlament.” — „Cum numești dta forma de guvernare a parlamentului?” — „S'o spun pe față, dle căpitan?” — „Da!” — „O... o porc...” — „Ei dar puțin curaj ai!” — „O elegie... melancolică...”

— „Ei, acum să-mi spui care-i deosebirea între un bețiv și un poliștit?” — „Bețivul e întunecat la cap, poliștitul încins cu sabia.” — „Ce schimbare se face, când bețivul e deținut?” — „Niciuna. Căci atunci și bețivul e încins (cu lanțuri).”

Candidatul cel tânăr va obține nota „eminent” și va fi evalueat, deocamdată, ca pilișt provizor.

Se caută agenți ambulanți pentru Banca Generală de asigurare din Sibiu, precum și pentru agentura ei principală din Arad. Se cere ca reflectanții să aibă calificare deplină și să știe achiziționa asigurări împotriva focului, asigurări de viață etc. Doritorii să se anunțe fie la Sibiu (Nagyszeben), fie la Arad (József-főherceg-ut 2.)

ECONOMIE.

Situația financiară. Piața internațională de bani, în butul nouelor complicații politice din Balcani, continuă a se ameliora. În deosebi este favorabilă situația în London, unde pe azi s'a așteptat chiar reducerea etalonului oficial. În urma acestui fapt în Berlin, unde de altmuc au fost oferte abundante din străinătate, încă s'a redus discontul privat cu $\frac{1}{8}\%$ la $5\frac{1}{8}\%$. În Paris reducerea ratei oficiale așteptată săptămâna trecută n'a urmat. Băncile mari însă sunt mai puțin rezervate și discontul privat s'a redus la $3\frac{1}{2}\%$.

În piața internă de bani situația este neschimbată. Ofertele din străinătate lipsesc. Cambii vieneze de prima bonitate s'au discontat cu $5\frac{1}{4}\%$, cambii budapestane de aceeași bonitate cu $6\frac{1}{2}\%$; alt material între $6\frac{1}{4}\%$ — $7\frac{1}{2}\%$. — R. E.

Scumpetea de bani o ilustrează mai bine manipulațiunile orașelor de provincie pentru a ajunge la parale.

Oradea-mare, a căpătat un împrumut de trei milioane cor. dela banca de asigurare Friedrich Wilhelm din Berlin sub următoarele condiții:

1. Liquidarea se va efectui în Berlin în două rate egale în suma totală de M 2.550.000.

Prima rată de M. 1.275.000 se va plăti în 1 Iulie 1913, a doua în 1 August 1913. Din rata a doua banca detrage ca provizie de liquidare 4% din suma capitalului întreg.

2. Capitalul de 2.550.000, precum și interesele anuale sunt a se plăti în aur și valută germană la cassa principală a băncii în Berlin. Capitalul e a se replăti în 31 Maiu 1916. Interesele de șase la sută sunt a se plăti decursiv tot la trei luni și cel mult în trei zile dela trecerea sfertului de an.

3. Intrecât plățirea intereselor s'ar omite, capitalul întreg devine imediat scadent și trebuie replătit fără amânare împreună cu interesele de întârziere fixate la $7\frac{1}{2}\%$.

4. Orașul poate abdice cu termen de șase luni întreg împrumutul și-l poate replăti dacă — e în stare.

Tovărășile sâtești la Sârbii din Ungaria și Croația. Una dintre cele mai binecuvântate silinți, pe care și-o dau conducătorii noștri români, este aceea de a înființa cât se poate mai multe tovrășii la sate. În fruntea acestei lucrări stă „Asociația” ajutată de o danie frumoasă a nepilduitului împărtitor de sprijin Vasile Stroescu. De ne-ar ajuta Dumnezeu să înfăptuim cât mai în grabă strădania aceasta mântuitoare!

Alte popoare din țara noastră s'au pătruns mai de demult de însemnătatea și folosul tovrășilor. Ele au văzut că bunăstarea lor este asigurată înainte de toate prin înființarea de tovrășii la sate, iar tovrășile acestea să-și aibă „Centrala” lor, adică o Cancelarie conducătoare, intrucât se poate în legătură cu o bancă mai mare care să ajute tovrășile și cu bani ieftini. În chipul acesta apoi toate tovrășile sunt în legătură una cu alta, lucrând fiecare la fel cu cealaltă, îndreptându-se una pe alta. Au făcut adecă și ele o „Reuniune a tovrășilor.”

Iată, de-o pildă, Sârbii. În Ungaria, cu Croa-

ția și cu Slavonia, la un loc, Sârbii sunt toți la olaltă mai puțin decât suntem noi, Români din țara aceasta. Nu însă și tovrășile lor, — căci noi abia avem câteva, pe când la Sârbii ele sunt multe și foarte înfloritoare. În Reuniunea tovrășilor sârbești sunt 334 de tovrășii (203 în Croația și Slavonia, iar 131 în Ungaria.) După comitate, sunt în comitaul Torontal 44, în comitaatul Timiș 35, în Bačica 34, în Baranya 10 tovrășii, — ca să pomenim numai pe cele mai înfloritoare.

Unde avem noi Români, măcar cinci tovrășii într'un comitat? Nici măcar o foaie, care să se ocupe cu ele, nu mai avem!...

Și iată câtă avere au membrii tovrășilor sârbești: Averele nemșcătoare a lor este de nouăzeci și opt de mii patruzeci (98.040) de jugăre de pământ. Afară de acestea membrii tovrășilor au luat în arendă patruzeci de mii 452 de jugăre. Pe pământul acesta întreg (proprietate și pământ arendat) este un împrumut de unsprezece milioane o sută douăzeci și șase de mii 551 de coroane, iar fondul de rezervă (acoperirea) tovrășilor, este de două milioane șapte sute optzeci și nouă de mii 652 de coroane.

Pentru cine pricepe graiul numerelor, cifrele de mai sus arată o avere foarte frumoasă, la care prin tovrășii am putea ajunge în curând și noi Români. — („Spic. Ec.”)

POȘTA REDACȚIEI.

G. G. Sasău. După ce tratăm chestiunea mai pe larg am renunțat la rindurile dv. de legitimă mâhnire. Am dat serisoarea dlui deputat Dr. Șt. C. Pop, care va întim-pina proiectul în parlament.

Dlul S. M., Caransebeș. Anunțuri de logodnă, cununie, netipărite — nu publicăm.

Redactor responsabil: Constantin Savu.

Caut

UN SCRITOR

pe un timp mai lung care se pricepe în afaceri funduare și știe scrie cu mașina.

Dr. ZOSIM CNIRTOP
advocat.

(Ci 1168)

Câmpeni (Topánfalva)

Caut

un candidat de avocat

cu praxă bună, cu aplicare momentană.

Cohalm (Kóhalom).

cu stimă

Dr. George Drimba.
advocat.

(Di 1170)

1 CUTIE

cu 200 hârtii de scrisori, de pânză, și plicuri cu căptușeală de hârtie satinată

3 COROAONE

De vânzare la librăria și papetăria

PICHLER SANDOR

ARAD, piața Szabadság, nr. 1.

Ochuri de găină, bătătură, întărituri, nișeluri, dispar în timp de 48 ore dacă folosești „CANNABIN”.

1 sticlă 1.40 cor.
3 sticle, portu plătit 3.—

Se capătă la farmacia:

Dr. FLESCHE E., Győr, XIII.

In 997

Moșie de arândat.

Biserica Sf. Nicolae din Brașov, dă în arândă pe 9 (nouă) ani consecutivi, începând din 23 Aprilie vechi 1914:

Moșia Cacalechii vechi e Reda Barbului sau „Sudiții”

din plasa Câmpului, Județul Buzău, România

prin licitare publică verbală, admise fiind și ofertele închise. Licitarea se va ține *Duminecă în 16 Iunie vechi 1913 la 11 ore a. m. în sala de ședințe a Comitetului parohial dela biserica Sf. Nicolae din Brașov.* Ofertele închise, însoțite de o garanție provizorie în sumă de Lei 5000 (cinci mii lei), se vor trimite la adresa prezidentului Dr. Vasile Saftu, protopop, până în preția licității, sau i-se vor preda în sala de ședințe, înainte de începerea licității. La cerere trimitem condițiile de licitare. Co. 1150.

Com. par. dela Biserica rom. ort. răs. Sf. Nicolae din Brașov.

Dr. Vasile Saftu, protopop,
prezident.

Ioan Priscu, paroh,
secretar.

Co 1150

Înștiințare.

Deoarece molile de viie și-au făcut apariția într'o așa mare măsură, încât se impune deja începerea combaterii împotriva lor, — atrag atențiunea on. interesați asupra acestui fapt cu adausul, că această stropire de combatere să binevoiați a o și termina în decurs de 5—6 zile.

Cu stimă:

Vojtek Alajos.

100 litri de emulsi-

une Tabicotin de 2%

(mijloc sigur de combatere contra molilor de viie) costă numai vre-o 4.50 cor.

VOJTEK și WEISZ, ARAD,
vânzare de medicamente. Vo 1166.

Telefon : 33.

Fond. în anul 1899.

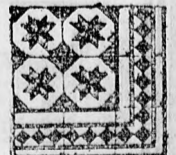
Barabás Gergely

sculptor

și întreprinzător de lucrări de beton.
MURĂȘ-OȘORHEIU (MAROS-VÁSÁRHELY)
Strada Régibarem numărul 34.

Esecută : ornamente de ghips, de ciment de teracotă în culori, de maiolică și peatră artificială, pentru clădiri; pereți, despărțitori, și tavane de table de ghips și după sistemul rabitz; învălitoare moderne de ciment-beton, tablete de granit și mozaic pentru terase.

Padimente excelente artistice colorate. Dolomito învălitoare admirabile de fayence Trepte, aietri mormântale, garduri și alte lucrări de beton și pietri artificiale. —

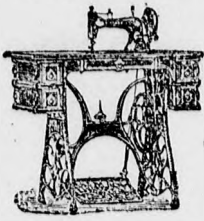

Magazin permanent de tablete Rabitz de ghips pentru pereți, și tablete de ciment și mozaic. (Ba 826—20)

MASINI pentru industria cimentului.

Fabrică pentru țevi de ciment, presă pentru table de ciment și aranjează fabrici complete din ciment
Hazai fémlmez és cze-mentgyári gépgyár r.-t.
BUDAPEST VI.,
Reiter Ferencz-u. 66.
TELEFON: 93-13.
Ha 140-120

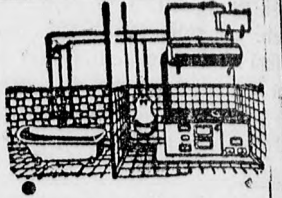
Mașini de cusut SINGER
biciclete,
gramofoane
plăci
mai ieftine se pot că-
păta la

Habán József
műszerész (mechanic) (Ha 200-60)
Budapesta, VII. Almásy-tér 14.
Catalog de prețuri ilustrat se trimite gratis.
Correspondență în limba germană și maghiară.
Reparări execută ieftin.

DENGELEGI ÁRMİN, tinichigiu
Instalator de conducte pentru apă și de odăi de baie
Oradea-mare (Nagyvárad) str. Koltzsvári 44.

Execută tot-
felul de lu-
crări și repa-
rări în bransa
aceasta și a-
nume: acoperi-
rea zidurilor
și a turlelor
bisericilor, instalațiunea odăilor de baie
precum și a conductelor de apă, în stil
modern și în privința tehnică cel mai perfect.

:: Prețuri moderate. ::
(Da 828-15)

Expediez cu garanță ultoi de viță de viie

din renumitul soi *Delavare, negru, multiplu*,
cari nu mai trebuie stropiți, produce rod în
fiecare an, liber de orice fel de boale de stru-
guri; vițe netede și cu rădăcini, din patrie și
:-: americane, de 2-3-4 ani. :-:

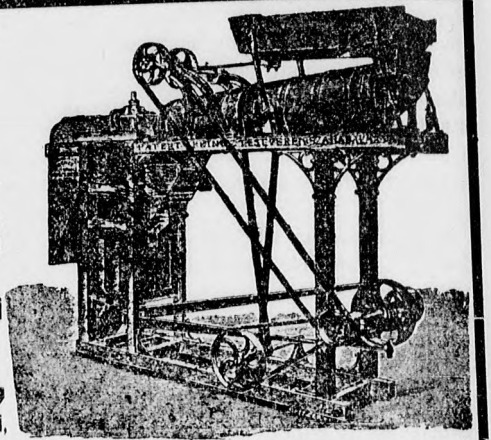
Trandafri și altele de vânzare la
Páska Demeter,
viicultor diplomat și proprietar de vii,
ORADEA-MARE — (Nagyvárad).

==== Catalog de prețuri gratis. ====
Pa 917

„REMEK”

mașină brevetată
combinată pentru
curățitul și măcinatul cerealelor.
Cea mai perfectă mașină de curățit,
care să nu lipsească nici unei mori
:-: de vamă. :-:

Cu prospecte servește cu plăcere singurii fabricanți
PRINZ TESTVÉREK,
turnătorie de fier, fabrică de mașini și construcție de mori,
SÁTMAR — (Szatmár).

Brevet ung. nr. 56018. Pi 891-60

In atențiunea publicului din localitate și provincie.

Varga György

maestru de cupitoare
Oradea-mare (Nagyvárad), str. Hid nr. 19.

In marele său magazin se pre-
gătesc cele mai frumoase —

cupitoare de olane samotte

cu prețuri moderate, atât pen-
tru localitate cât și pentru
provincie.

Reparările se execută cu pre-
țuri moderate.
Va 839-52

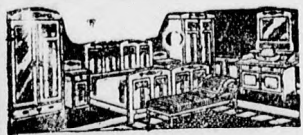
(Ba 147-104)

Cele mai bune
oroloage
cele mai solide și cele mai moderne
Juwaericaale
atât pe bani gata, cât și în rate pe lângă che-
zășie de 10 ani și prețuri ieftine, livrează cea
mai bună prăvălie în această privință în întreaga Ungaria
Brauswetter János

orologer în SZEGED
CATALOG CU 2000 CHIPURI SE TRIMITE GRATUIT.
Notă: că numai aceia vor primi catalogul gratuit cari îl cer cu provocare
la ziarul „Românul” (adeșă scrie că a costat anulul în „Românul”). Cor-
pondențele se fac în limba maghiară, germană și franceză.

VERES FERENCZ

Ve 885-60
atelier de măsurit cu putere motorică pentru zidiri și mobile
DEJ — (DEES) str. Ludovic Kossuth, nr. 63.

Magazin de mobilie pentru prân-
zitoare, dormitoare și saloane.
Icoane oglinzi, covoare și ...

Execută totfelul de lucrări pentru zidiri, mobile și orice
lucrări în această bransă, cu prețurile cele mai moderate,
:-: din material excelent și uscat. :-:

„Vulkán” fântâni cu lanț

recunoscute ca cele mai ex-
celente dintre toate fabricațiile
de acest fel de până acum.

De vânzare exclusiv la fabricantul

IOSIF MARKUCZ

atelier industrial de lăcătușerie

Oradea-mare (Nagyvárad), strada Academiei n-rul 1.

:: Catalog de prețuri franco. ::

INCZE JÓZSEF

MAGAZIN DE CUPTOARE,
Dés (Dej), str. Bánffy, nr. 31.

Mare magazin permanent de **cuptoare** moderne și multicolore, din material excelent, **căminuri și vetre de fier**, specialități de garnituri de încălzitoare rapide cu economie de 40%. Tot aci mare magazin de **plăci pentru pereți și pentru vane**. Execută tot felul de lucrări în bransa cuptorăritului și anume: **clădirea, repararea și curățirea cuptoarelor vechi** atât în loc cât și în provincie, pe lângă prețuri moderate.

I 884

La dorință servesc cu mustre.

Cu o punctualitate întoemai ea

Rândunelele!!

au sosit

Ghetele moderne de primăvară și de vară. Sandule de „WÖRISHOF”, asortiment foarte bogat, prețuri ieftine. Sa 921 ghete de pânză de ventrele, în orice culoare, cu talpă cusută (fără cuie de sârmă).

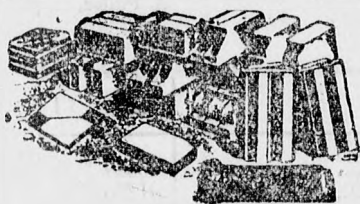
Priviți vitrinele mele!

Sándor Dezső

magazin de ghete.

ARAD, str. Deák
Ferencz nr. 8.

Fiți atenți la firmă!

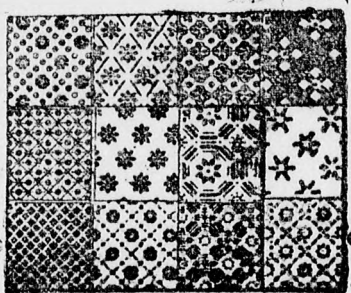
(Bo 423—)

Bozsó Mátyás

fabrică de ciment și întreprindere de zidire

Alba-Iulia (Gyulafehérvár).

Execută: padințări de terazzo, — granit, — mozaic, — beton, — cheramit și — mozaic: precum și canale de beton și fundamente pentru mașini, lucrări de ciment și beton, iesle, fântâni artesiane și basenuri, poduri etc. cu prețuri moderate; **serviciu prompt.**

Cine voește să cumpere

INCĂLȚĂMINTE

fabricate în țară într'adevăr fine, comode, elegante și durabile acela să cumpere cu încredere dela

IOAN VUIA, Sătmár

(SĂTMÁR) Deák-tér.

— (În casa lui Keresztes András). —

Ține în magazinul său de ghete bogat asortat numai ghete și cioboate pregătite în țară din piele fină veritabilă cu prețuri foarte moderate, fabricate imitate nu are și marfele sale în privința execuțiunii dragălaşe sunt neîntrepute. — La dorință se pregătesc totfelul de ghete și cioboate după măsură.

Dacă suferi în dureri de stomac!

Fără durere în timpul cel mai scurt și cu siguranță, chiar și în cele mai neglijate cazuri, folosește

„LAXA” (purgativul de fiere) ^{a lui} SÁNDOR,

care curățește stomacul și intestinele de toate materiile nefolositoare cari sunt lipite de el și prin aceasta împiedică încheierile și toate morburile ce ar proveni din aceste, ș. a.: durere de cap, sgârșiri, arsuri, apăsare de stomac, iritare de vomare, greață, răgâieli etc.

O sticlă costă 50 fil., 6 sticle deodată 250 fil., 12 sticle 5 coroane.

Efectul purgativ de fiere „LAXA” va fi permanentă dacă deodată cu ea folosim

„Regenolul” balsam de stomac ^{a lui} SÁNDOR

„REGENOLUL”, această esență de stomac vindecă orice soi de morburii de stomac și intestine precum și durerea de cap, curgeroa (năpădirea) de sânge, curăță sângele și face apetit în gradul superlativ. În cazuri de colică și iritație de vomare în timpul cel mai scurt are efect.

O sticlă cu îndrumările de lipsă costă 120 fileri.

Originalul „LAXA” și „REGENOLUL” se poate afla la preparatorul original:

SÁNDOR ZOLTÁN

farmacist în Erdőszentgyörgy (Ardeal).

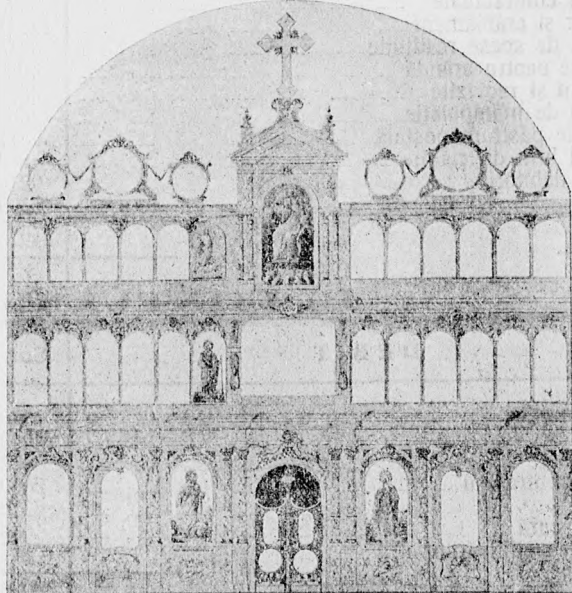
Fiecare sticlă e provăzută cu vigneta „INGERUL” la ce e de recomandat să fie cu atențiune!

(Sa 572—)

SCHMIDT JÁNOS

institut pentru ridicarea altarelor în

BUDAPESTA, Köbányai-ut nr. 53.

Pregătește: altare, amvoane, cripte, statui sfinte și întregul aranjament bisericesc, în orice stil, conform pretenziunilor artistice și pelângă prețuri convenabile.

Se recomandă ca specialist, de München la renovarea altarelor vechi, Planuri și cataloage trimit gratuit precum și primirea muncii o face pe speșele sale proprii.

Prețuri moderate Condiții favorabile de plată.

A apărut catalogul cel mai nou.

SI 160-60

Bilanțul și contul profit și pierdere a societății acționare

„HEBE“

cu reședința în Bistrița (Besztercze) despre anul de activitate 1912.

CONVOCALLRE.

Domnii acționari ai societății acționare „HEBE“ în Bistrița prin aceasta se convoacă la

I-a adunare generală ordinară,

care se va ține în 16 Iunie 1913 st. n. la 10 ore a. m. în Sângeorgiul-Român (Oláhszentgyörgy) în localul societății.

PROGRAM:

1. Raportul direcțiunii și comitetului de reviziune.
2. Stabilirea bilanțului și votarea absolutului pe anul de activitate 1912.
3. Alegerea comitetului de supraveghiere.
4. Eventuale propuneri înaintate în sensul statutului.

Besztercze (Bistrița), la 18 April 1913.

DIRECȚIUNEA.

Raportul direcțiunii.

Onorată adunare generală!

Prezentându-vă bilanțul și contul de profit și pierdere despre primul an de activitate al societății acționare „HEBE“, ne ținem de datorință a vă da deslușiri față de poziția pierdere.

Societatea noastră și-a început activitatea între cele mai nefavorabile împrejurări. Obiectul de arândă ni-s'a predat în folosință numai în finea lui April 1912.

Nu am primit obiectele necesare pentru exploatarea apei minerale. Conjunctura nenormală a producerei sticlelor din Ungaria, ne-a ținut în poziția nefavorabilă, de a putea căpăta materialul de sticle comandate în April, numai prin luna lui Octomvrie. Împrejurarea care ne-a făcut imposibilă exploatarea apei minerale. De altă parte criza financiară generală din țară, ne-a îngreunat instruirea băilor cu investițiile necesare. Aceste două împrejurări nefavorabile au produs deșutul activității anului 1912. Sperăm însă în puterea de viață a întreprinderii noastre, și schimbarea favoritoare a împrejurărilor, cari ne vor ajuta, a reveni în stadiul favoritor normal de activitate. Vă rugăm a lua acest raport spre cunoștință.

Direcțiunea societății acționare „HEBE“.

Dr. D. Ciuta, m. p., președinte.

Dr. Dionisiu Loginu, m. p.

Dr. Leon Scridon, m. p.

Dr. George Pavel, m. p.

Dr. Alexandru Pop, m. p.

Raportul comitetului de supraveghiere.

Onorată adunare generală!

Subsemnatul comitet întrunindu-ne astăzi în ședință, am examinat pozițiile contului Bilanț și Profit și Pierdere și le-am examinat cu cartea principală și cărțile auxiliare și le-am aflat în deplină consonanță.

Bistrița, la 18 Aprilie 1913.

Bazându-ne pe dispozițiile legii comerciale, art. de lege XXXVII §§ 195-199 propunem ca să se dele direcțiunii și comitetului de supraveghiere absolutul pentru anul de activitate 1912. Totodată rugăm pe Onorata adunare generală să binevoiască a concede Onoratei direcțiuni, ca pierderea de Cor. 5395-31 să o amortizeze din venitul anilor viitori.

Comitetul de supraveghiere.

A Candale, m. p.

George Stanciu, m. p., președinte.

A. Pinte, m. p.

A) CONTUL BILANȚULUI.

ACTIVE			PASIVE		
	Cor.	fil.		Cor.	fil.
Cassa în număr	767	49	Capital înours	40689	—
Spese de fondare	2456	10	Diverși creditori	41286	81
Adaptări la băile reci și calde	3832	27			
Investiri contractuale	8295	89			
Mobilier și aranjament	17141	69			
Anticip. de spese restituite	3316	12			
Cauțiune pentru arândă	24000	—			
Mășinării și recvizite	3677	15			
Investiri de manipulație	2605	20			
Cassa de păstrare postală	411	63			
Material brut de clădire	862	—			
Diverși debitori	9214	96			
Pierdere	5395	31			
	81975	81		81975	81

B) CONTUL PIERDERE ȘI PROFIT.

DEBIT			CREDIT		
	Cor.	fil.		Cor.	fil.
Spese curente	9380	02	Venite dela apă minerală	6976	67
Salare	4520	—	Diverse venite	1143	31
Interese	452	12	Interese după capitalul acționar	39	04
Arândă pentru băi	2600	—	Chirie dela odăi	2726	55
Dare	2210	54	Venite dela băi	3178	85
Taxă de cură	688	33	Taxe de muzică	609	—
Asigurarea edificărilor	217	72	Pierdere	5395	31
	20068	73		20068	73

Besztercze (Bistrița), la 31. Decembre 1912.

DIRECȚIUNEA:

Dr. Demetriu Ciuta m. p., președinte.

Dr. Dionisiu Loginu m. p.

Dr. Leon Scridon m. p.

Dr. George Pavel m. p.

Dr. Alexandru Pop m. p.

Subsemnatul comitet de supraveghiere am esaminat conturile de mai sus și le-am aflat în deplină consonanță cu registrele societății.

Besztercze (Bistrița), la 18 April 1913.

Alexiu Candale m. p.

George Stanciu m. p., președinte.

(He 1160)

Augustin Pinte m. p.

TIPARUL TIPOGRAFIEI „CONCORDIA” ARAD.